

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Vhodnost životního pojištění pro různé skupiny obyvatel

Bc. Klára Břízová

Diplomová práce
2013

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Klára Břízová**
Osobní číslo: **E11639**
Studijní program: **N6209 Systémové inženýrství a informatika**
Studijní obor: **Pojistné inženýrství**
Název tématu: **Vhodnost životního pojištění pro různé skupiny obyvatel**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce bude zaměřena na analýzu a komparaci různých přístupů k životnímu pojištění u vybraných poskytovatelů. Bude posouzena vhodnost jednotlivých druhů pojištění podle vstupního věku a sociálního postavení, a analyzován vliv změny úrokové míry na základní ukazatele životního pojištění.

V práci budou zpracovány mj.tyto oblasti:

- historický vývoj
- důvody k uzavření životního pojištění
- dnešní produkty životního pojištění
- vliv důchodového pojištění na veřejné rozpočty

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

DUCHÁČKOVÁ, E. Principy pojištění a pojišťovnictví. druhé. Praha : Ekopress, 2005. 178 s. ISBN 80-86119-92-0.
JINDRA, V. Životní pojištění jako nástroj pro řízení rodinných financí. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. 61 s. ISBN 978-80-7041-202-2.
JINDRA, V. Investiční a kapitálové životní pojištění. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. 252 s. ISBN 978-80-7041-455-2.
KOHOUT, P.; HLUŠEK, M. Peníze, výnosy a rizika: příručka investiční strategie. Praha: Ekopress, 2002. 214 s. ISBN 80-86119-48-3.
MELNIKOV, A. Risk Analysis in Finance and Insurance. Chapman and Hall/CRC, 2004. ISBN 978-1-58488-429-3.
MÜLLER, R. Životní a úrazové pojištění . Brno : Computer Press, 2007 . 34 s.
SEKERKA, B., STARÁ, D.: Kvantitativní aspekty v důchodovém pojištění ve Sborník z 13. mezinárodní vědecké konference Lidský kapitál a investice do vzdělání Praha, 23.-24. září 2010, GA ČR 402/09/0086 Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2010, ISBN 978-80-7408-043-2

Vedoucí diplomové práce:

prof. RNDr. Bohuslav Sekerka, CSc.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce:

28. června 2012

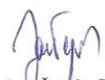
Termín odevzdání diplomové práce:

30. dubna 2013

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

prof. Ing. Jan Čapek, CSc.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 16. října 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 29. 4. 2013

Klára Břízová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce prof. RNDr. Bohuslavu Sekerkovi CSc. za jeho volný čas, odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování diplomové práce.

ANOTACE

Diplomová práce bude zaměřena na komparaci různých přístupů k životnímu pojištění u vybraných pojišťoven. Bude posouzena následná vhodnost jednotlivých produktů životního pojištění podle vstupního věku a sociálního postavení.

KLÍČOVÁ SLOVA

životní pojištění, pojistná smlouva, pojistný trh, druhy životního pojištění, kalkulace pojistného

The suitability of life insurance according to different population groups

ANNOTATION

Diploma thesis will focuses on comparing different approaches to life insurance companies in. It will be reviewed subsequently suitability of life insurance products by entry age and social status.

KEYWORDS

life insurance, insurance contract, insurance market, kinds of the life insurance, calculation of premiums

Obsah

ÚVOD	11
1 HISTORIE ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ	13
2 CHARAKTERISTIKA ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ	18
2.1 Základní pojmy	18
2.2 Daňové zvýhodnění	20
2.2.1 Daňové zvýhodnění životního pojištění pro fyzické osoby	20
2.2.2 Daňové zvýhodnění životního pojištění placeno zaměstnavatelem	21
2.3 Rezervy v životním pojištění	21
2.4 Pojistná smlouva	24
2.4.1 Uzavření pojistné smlouvy	25
2.4.2 Zánik pojištění	26
2.4.3 Změny v pojistné smlouvě	26
3 REGULACE V POJIŠŤOVNICTVÍ	28
3.1 Předpisy upravující pojišťovnictví	30
4 EKONOMIKA ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ A JEJÍ VÝVOJ	32
4.1 Pojistný trh	32
4.2 Faktory ovlivňují pojistný trh	33
4.3 Vývoj životního pojištění	35
5 DRUHY ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ	37
5.1 Rizikové životní pojištění	38
5.2 Kapitálové životní pojištění	38
5.2.1 Univerzální (flexibilní) životní pojištění	40
5.3 Investiční životní pojištění	40
5.4 Důchodové pojištění	42
5.5 Pojištění věna	42
5.6 Připojištění k životnímu pojištění	43
5.6.1 Penzijní připojištění (jako doplněk k životnímu pojištění)	43
6 KALKULACE ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ	48
6.1 Tarif pojistného	49
6.1.1 Netto pojistné	49
6.1.2 Správní náklady	51
7 VYBRANÉ KOMERČNÍ POJIŠŤOVNY A JEJICH PRODUKTY	52
7.1 Modelový příklad č. 1	57
7.2 Modelový příklad č. 2	58

7.3 Modelový příklad č. 3	58
ZÁVĚR	60
POUŽITÁ LITERATURA	61

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Úspora na dani.....	21
Tabulka 2: Státní příspěvek na penzijní připojištění	45
Tabulka 3: Daňové zvýhodnění.....	46
Tabulka 4: Změna maximální měsíční výše celkové státní podpory u penzijního připojištění	47
Tabulka 5: Přehled modelových příkladů.....	55
Tabulka 6: Porovnání životního pojištění u vybraných pojišťoven	55
Tabulka 7: Porovnání vybraných produktů životního pojištění u vybraných pojišťoven pro modelový příklad č. 1	57
Tabulka 8: Porovnání vybraných produktů životního pojištění u vybraných pojišťoven pro modelový příklad č. 2	58
Tabulka 9: Porovnání vybraných produktů životního pojištění u vybraných pojišťoven pro modelový příklad č. 3	58

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Bilance životní pojišťovny.....	22
Obrázek 2: Členění pojistného trhu	33
Obrázek 4: Rizikové životní pojištění	38
Obrázek 5: Kapitálové životní pojištění	39
Obrázek 6: Univerzální (flexibilní) životní pojištění	40
Obrázek 7: Investiční životní pojištění.....	41

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

TÚM Technická úroková míra

Sb. Sbíрка zákonů

ČNB Česká národní banka

HDP Hrubý domácí produkt

ÚVOD

Pocit nejistoty je jev, který nás doprovází po dobu našeho života. Člověk má tendenci chránit sebe a své blízké před nepříznivými vlivy ať už se jedná o sociální či zdravotní. Tyto okolnosti daly podnět ke vzniku pojištění. Dříve si lidé pojišťovali především majetek, ale s postupem času se do popředí dostávalo i životní pojištění.

Pojišťovnictví v České republice prošlo velkými změnami, které se datují především po roce 1989. Kdy z tehdejšího monopolu jedné pojišťovny se vyvinulo plnohodnotné konkurenční prostředí, ve kterém dnes působí kolem 50 pojišťoven. Řada z nich nabízí kvalitní životní pojištění. Pojišťovny se snaží, co možná nejvíce vyjít svým klientům vstříc a nabízí celou řadu rozmanitých produktů životního pojištění. Vedle klasického pojištění pro případ smrti nebo dožití, pojišťovny nabízí svým klientům řadu různých připojištění a také možnost v rámci životního pojištění investovat na finančním trhu.

Každý z nás prochází v životě různými situacemi, kterým se nedá předejít. V souvislosti s těmito riziky, životní pojištění nabývá na významu, ať už z pohledu zabezpečení, ale také z pohledu investičního nástroje sloužícího ke spoření. Mnoho občanů v České republice využívá různých půjček, úvěrů či hypoték. Proto banky požadují krytí rizika spojeného s poskytnutím finančních prostředků životního pojištění s rizikovou složkou, které zaručí splacení poskytnutého úvěru.

Cílem diplomové práce bude porovnat na základě zvolených modelových příkladů vhodnost produktů životního pojištění pro různé skupiny obyvatel. Nejprve budu charakterizovat vybrané poskytovatele a jejich vybrané produkty. Následně uvedu základní parametry vybraných produktů, které mi poslouží ke komparaci a k určení nejvhodnějšího produktu pro konkrétního potenciálního klienta.

Diplomovou práci rozčlením do sedmi kapitol, přičemž první kapitola bude věnována historii životního pojištění až do současnosti.

V druhé kapitole uvedu základní pojmy týkající se životního pojištění. Zmíním možnost daňového zvýhodnění, jak pro fyzické osoby, tak pro zaměstnavatele, kteří přispívají svým zaměstnancům. Dále budu popisovat druhy rezerv životního pojištění a nedílnou součástí bude také pojistná smlouva. V podkapitole, pojistná smlouva, zmíním náležitosti, které jsou potřebné k uzavření tohoto právního dokumentu. Dále pak příčiny zániku či změn v pojistné smlouvě.

V třetí kapitole charakterizují regulaci, která je nezbytná, co se týče pojišťovnictví. A také zmíním právní předpisy, kterými se musí obecně řídit pojišťovnictví. Budou zde i uvedeny konkrétní zákony upravující životní pojištění.

Čtvrtá kapitola popisuje ekonomiku, pojistný trh s tím související i faktory, které ho ovlivňují. Dále pak vývoj životního pojištění v současnosti.

Pátá kapitola pojednává o druzích životního pojištění, které budou následně charakterizovány.

Šestá kapitola se zabývá kalkulací životního pojištění, tarifem pojistného s následným vymezením netto pojistného a správních nákladů.

Sedmá kapitola bude zastávat praktickou část, kde budou charakterizovány vybrané pojišťovny spolu se zvolenými produkty. Budou aplikovány na modelové příklady z pohledu ceny pojistného, ceny pro případ smrti a konečné naspořené částky pro případ dožití.

1 HISTORIE ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ

Historie pojišťovnictví na území dnešní České republiky se datuje od konce 17. století. V období habsburské monarchie byly největším nebezpečím požáry, které ohrožovaly bohaté i chudé občany. Proto roku 1699 Jan Kryštof Božek podal návrh na zavedení povinného požárního pojištění budov v Čechách. Návrh spočíval v zavedení protipožárních fondů, kde by se shromažďovaly povinné příspěvky občanů. Týkalo by se to, ale jen těch občanů, kteří si právě koupili dům. K založení tohoto fondu však nedošlo. Císařovna Marie Terezie se snažila pomáhat různými dobročinnými akcemi. Psala dopisy a vynalézala patenty, pomocí nichž dávala impuls k zakládání pojišťoven. Jednou z nejvýznamnějších byl Fond na úhradu škod vzniklých požáry, povodněmi a nepřízní počasí. V roce 1777 vznikla pojišťovna proti škodám z ohně na polních zásobách, nábytku, nářadí a dobytka. Nefungovala však příliš dlouho a brzy zanikla. Po roce 1822 započaly činnost na českém území dvě „zahraniční“ pojišťovny se sídlem ve Vídni a Terstu. Jedna z nejvýznamnějších, novodobých životních pojišťoven, která byla založena 1. března 1823 se nazývala „Všeobecný zaopatřovací ústav pro poddané rakouského císařského státu“. Do této etapy zakládání „domácích“ pojišťoven patří například První česká vzájemná pojišťovna v Praze. Byla založena Josefem Matyášem hrabětem z Thunu a Hohensteinu a hrabětem Františkem Josefem z Vrtby v roce 1827. Za zmínku stojí uvést Moravskoslezskou vzájemnou pojišťovnu v Brně. Obě tyto pojišťovny nabízely z počátku požární pojištění nemovitostí. Od roku 1864 První česká vzájemná pojišťovna rozšířila své služby o pojištění movitostí a krupobitní pojištění. Na 81. řádné valné hromadě roku 1909 bylo rozhodnuto, že pojišťovna rozšíří svá pojišťovací odvětví a to o životní pojištění, pojišťování proti vloupání, pojištění zákonné odpovědnosti a úrazu.

Druhá polovina 19. století představovala rozmach v zakládání nových pojišťoven a pojišťovacích spolků. Vznikaly městské, rolnické či vzájemné pojišťovny. K významným pojišťovnám a spolkům patří: Asekurační spolek cukrovarníků, Pražská městská pojišťovna, Pojišťovací požární spolek sv. Floriána v Chebu nebo Rolnická vzájemná pojišťovna v Praze. Nejvýznamnější česká pojišťovna Slavia byla založena 1869 a prezentovala se jako česká vlastenecká pojišťovna, zabývající se ryze životním pojištěním. Původně pojišťovala na dožití, na úmrtí a na tzv. spolky pro vzájemné dědění. Svůj rozsah působnosti rozšířila i mimo území Čech. V 70. a 80. letech 19. století bylo české pojišťovnictví natolik silné, že ekonomickou stabilitou První české vzájemné pojišťovny neotřásl ani značné škody, jako byly požáry mlýnů v Čejticích a nebo ve Vojtkovicích. Druhou zkouškou byla pro pojišťovnu náhrada škody poskytnutá za jednu pojistnou událost, a to krátce

po požáru Národního divadla v Praze ani tato událost pojišťovnu neohrozila. Necelých 300 000 zlatých rakouské měny umožnilo téměř ihned začít s pracemi na jeho obnově.

Na přelomu 19. a 20. století bylo v Rakousku-Uhersku nejvýznamnějším pojištěním životní, a to především pojištění pro případ úmrtí, menší roli už hrálo pojištění na dožití a hodně v dále bylo až důchodové pojištění. Stále častěji bylo sdružené pojištění na smrt nebo dožití. Před první světovou válkou vznikly další společnosti: Vzájemná hasičská pojišťovna v Brně a Moravská dobytčí pojišťovna v Brně. První světová válka znamenala určité kolísání v oblasti pojišťovnictví, díky odborným znalostem a politické předvídavosti vedoucích představitelů pojišťoven se podařilo pojištění vcelku dobře rozvíjet. Avšak za velký neúspěch byl považován konec vídeňské pojišťovny Phönix. To bylo v roce 1936. Postupný pád a konec Phönixe byl spojen s Dr. Wilhelmem Berlinerem. Z jeho iniciativy si Phönix začal opatřovat finanční prostředky na nákup válečných půjček, tím že si sám půjčoval u peněžních ústavů, jako zástavu jim posloužili cenné papíry kryjící závazky vůči pojištěným. Jeho plán zněl, pokud válka skončí vítězně pro Ústřední mocnost, tak budou ztráty Phönixe nahrazeny z válečných reparací. Pokud by Ústřední mocnosti nevyhrály, Berliner doufal v uchování Rakouska-Uherska jako státního celku, který by následně zbankrotoval a tím by zbavil pojišťovnu všech závazků znehodnocením měny. Výsledkem byla porážka a rozpad habsburské monarchie. Vznikly tzv. nástupnické státy, mezi něž patřilo Československo.

Po vzniku samostatné Československé republiky bylo možné zahájit novou etapu tzv. československého pojišťovnictví, kde už existovaly základní druhy „klasického“ životního pojištění, ty trvaly prakticky po celou dobu existence samostatné Československé republiky. Mezi základní druhy „klasického“ pojištění se řadilo pojištění na úmrtí, na dožití, smíšené a důchodové. V rámci těchto základních druhů existovalo několik kombinací, například: pojištění s pevným pojistným, pojištění s klesajícím pojistným, kde se v prvních letech platilo stejné pojistné, které se v dalších letech snižovalo. Spolupojištění poskytovaly pojišťovny za určitých podmínek a příplatků krytí rizika, ke kterému mohlo nebo nemuselo dojít. Spolupojištění bylo třeba invalidity (pojistník byl osvobozen od placení, pokud se stal trvale a úplně neschopným práce a výdělku v důsledku trvalé invalidity), rodinné (pojišťovna proplácela pojistnou částku pozůstalým po smrti pojistníka), úrazové (pojišťovna se zavazovala vyplatit dvojnásobnou částku, pokud pojistník zemřel nepřírozenou smrtí) a rozšířené pojištění o tzv. operační klauzuli (pojišťovatel poskytoval na pojistky, minimálně 3 roky staré, bezúročné půjčky do výše operačních výloh na dobu dvou let, které si vyžádaly

lékařský zákrok). Vedle tohoto „klasického“ pojištění existovalo tzv. lidové pojištění. Lidové pojištění se uzavíralo naopak bez lékařských prohlídek, ale na poměrně malé pojistné částky. Ty se platily v kratších intervalech, měsíčně anebo týdně, což představovalo vyšší náklady pro pojišťovnu. Po vzniku Československa vznikla řada nových pojišťoven: Čechoslavia, lidová pojišťovna, Pojišťovna průmyslu kvasného, akciová dopravní a živelní pojišťovna v Praze, Národní pojišťovna, a. s. aj. Ze zahraničních pojišťoven to byly italské pojišťovny jako Assicurazioni generali a Ruinione Adriatica di Sicutá. Tyto pojišťovny byly koncesovány Saint-Germainskou a Trianonskou mírovou smlouvou, kde se nástupnické státy Rakouska-Uherska zavazovaly k povolení činnosti rakouských pojišťoven na svém území po dobu déle než 10 let. Během druhé světové války české pojišťovnictví zaznamenalo pokles a krizi. „Snad jediným právním nástrojem bylo vládní nařízení č. 185/1945 Sb., o povinné organizaci soukromého pojišťovnictví, kterým byl ustanoven Úřední svaz soukromých pojišťoven.“¹ V roce 1945 bylo evidováno celkem 733 pojišťoven, pojišťovacích spolků a zahraničních prezentací, avšak tento počet byl znárodněn. Dne 24. října 1945 vydal prezident republiky Dekret. Řízení pojišťovnictví měla teď na starosti Pojišťovací rada sídlící v Praze. Od roku 1947 vzniklo v Československu pouhých pět pojišťoven, národních podniků. Po únoru 1948 se zřídil jediný ústav Československé pojišťovny, národního podniku. Ta byla roku 1953 přejmenována na Státní pojišťovnu. Na dalších několik desetiletí se přerušil přirozený tržní vývoj v pojišťovnictví. Se souvisejícím novým federativním uspořádáním státu v roce 1968 byly z jediné Státní pojišťovny vytvořeny dva samostatné subjekty: Česká státní pojišťovna v Praze a Slovenská štátná poisťovna v Bratislavě, s účinností od 1. 1. 1969. Monopolní období československého pojišťovnictví trvalo až do počátku devadesátých let, konkrétně do vydání zákona o pojišťovnictví č. 185/1991 Sb., ve Slovenské republice to byl zákon č. 24/1991 Zb., který přerušil monopol Státní pojišťovny. Zákon umožňoval provozovat pojišťovací činnost na území České a Slovenské federativní republiky subjektům, které splňují zákonem stanovené podmínky. V pojišťovnictví mohly podnikat i jiné pojišťovny, které byly založeny jako akciové společnosti či družstva.

Dne 1. 1. 1993, kdy se rozdělil federativní stát, byly vytvořeny podmínky pro samostatný rozvoj českého a slovenského pojistného trhu. V roce 1999 byl přijat zákon č. 168/1999 Sb. s platností od 1. 1. 2000, který upravuje pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla. K 31. 12. 2002 bylo evidováno 42 pojišťoven s licencí Ministerstva financí na našem pojistném trhu.

¹ MARVAN, Miroslav. ČESKÁ POJIŠŤOVNA. *Dějiny pojišťovnictví v Československu. 1. díl: Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989.

Dnešní české i slovenské pojišťovnictví se vyvíjí v tržním prostředí v souladu s Evropskou unií. Všeobecně se rozšířila mezinárodní spolupráce, jak na úrovni států, tak i České asociace pojišťoven. Česká republika vstoupila dne 1. 5. 2004 do Evropské unie. Netrvalo dlouho a český pojišťovací trh se stal součástí jednotného evropského trhu. Spekulovalo se, že dojde k razantním změnám, ale to se nakonec neuskutečnilo.

Produkty českého trhu jsou svými parametry srovnatelné s parametry evropských pojišťoven. Na rozdíl od Evropy je životní pojištění nejméně rozšířeným pojištěním u nás. Do budoucna však pojišťovatelé očekávají jeho dynamický růst, protože lidé stále více pocítují odpovědnost a chtějí si udržet svoji životní úroveň i ve stáří. Jedním z důvodů uzavření tohoto pojištění je zabezpečení se v případě vážného úrazu, kdy lidé přijdou o své příjmy ze zaměstnání či chtějí zabezpečit své blízké v případě smrti. „Kvalita současných produktů životního pojištění na českém trhu odpovídá nejnovějším evropským trendům,“² říká Ivo Foltýn, náměstek životního pojištění České pojišťovny. „Jako lídr trhu samozřejmě pečlivě sledujeme predikce budoucího vývoje postavení životního pojištění. Výsledky posledních let potvrzují optimistické předpoklady. Trh s životním pojištěním v České republice roste průměrně o 20% ročně,“³ dodává Foltýn. Počet pojištěných osob v České republice je nízký oproti Evropské unii. Je to zapříčiněno nízkými příspěvky na toto pojištění. S tím souvisí i nedostatečná výše pojistného krytí v důsledku pojistné události. Zatímco životní pojištění je běžnou součástí života domácností v Evropě, v České republice to tak není. Situace se však každým rokem mění a s tím se zvyšuje i předepsané pojistné. V roce 2003 připadlo 40% na životní pojištění, zbylých 60% na pojištění majetku. V evropských zemích je tento podíl téměř obrácený. Rozdíly mezi členskými státy Evropské unie nelze vysvětlit pouze úrovní či silou ekonomiky. Často velkou roli hrají tradice nebo obliba v některých finančních produktech.

V dnešní době je všem jasné, že pokud si chtějí udržet svoji životní úroveň i ve svém stáří, nelze se spoléhat na stát. Ve světě se do popředí dostává životní pojištění jako jedna z možností, jak si zabezpečit příjmy v důchodu. „Zvýraznění spořicí funkce životního pojištění napomohly diskuse o nutné důchodové reformě, v jejímž rámci vzrůstá význam životního pojištění či penzijního připojištění jako nástrojů pro akumulaci finančních

² Životní pojištění aneb jak je to v Evropě a u nás?. *Finance.cz* [online]. 2004 [cit. 2012-11-22]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/37644-zivotni-pojisteni-aneb-jak-je-to-v-evrope-a-u-nas-/?MailcenDivLogin=1>

³ Životní pojištění aneb jak je to v Evropě a u nás?. *Finance.cz* [online]. 2004 [cit. 2012-11-22]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/37644-zivotni-pojisteni-aneb-jak-je-to-v-evrope-a-u-nas-/?MailcenDivLogin=1>

prostředků právě k zabezpečení v důchodovém věku,⁴ říká k tomuto Foltýn. Jsou zřejmé rozdíly v životním pojištění u nás a v Evropě. Ale doufejme, že v budoucnu bude životní pojištění nedílnou součástí každého balíčku finančních služeb v jakékoliv rodině.

⁴ Životní pojištění aneb jak je to v Evropě a u nás?. *Finance.cz* [online]. 2004 [cit. 2012-11-22]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/37644-zivotni-pojisteni-aneb-jak-je-to-v-evrope-a-u-nas-/?MailcenDivLogin=1>

2 CHARAKTERISTIKA ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ

Životní pojištění zahrnuje krytí rizik ohrožující životy lidí. Jsou kryta dvě základní rizika: riziko úmrtí a riziko dožití. V současné době se kombinují tyto dvě rizika, přičemž bývají do krytí zahrnuta ještě další rizika neživotního charakteru. Dříve bylo životní pojištění sjednáváno na krytí rizika úmrtí. Dnes je tomu jinak. Lidé si sjednávají životní pojištění na dožití za účelem krytí svých potřeb ve stáří. Roste význam životního pojištění jako spořicího nástroje, neboť v rámci tohoto pojištění se vytvářejí svým způsobem úspory. Životní pojištění je ze strany státu podporovaným pojištěním, obvykle daňovým zvýhodněním pro pojistníka.

2.1 Základní pojmy

Účastníci životního pojištění jsou:

- oprávněná osoba – fyzická či právnická osoba, které v důsledku pojistné události vznikne právo na výplatu pojistného plnění podle pojistné smlouvy,
- obmyšlená osoba – osoba určená pojistníkem, které v případě smrti pojištěného vzniká právo na pojistné plnění (pokud pojistník neuvedl jméno nebo vztah obmyšlené osoby, platí pořadí dle zákona: 1. manžel(ka) pojištěného, 2. děti pojištěného, 3. rodiče pojištěného, 4. osoby, které žily s pojištěným po dobu delší jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti, 5. dědici pojištěného),
- pojistitel – právnická osoba (většinou pojišťovna) přebírající rizika od klientů, která má udělené povolení k provozování pojišťovací činnosti podle Zákona č. 277/2009 Sb,
- pojistník – fyzická nebo právnická osoba, která uzavřela pojistnou smlouvu s pojistitelem (má právo nakládat s pojistnou smlouvou a má povinnost platit pojistné)
- pojištěný (pojištěnec, účastník) – fyzická osoba, na jejíž život a zdraví se pojištění vztahuje (pojistník, pojištěný a oprávněná osoba mohou být tatáž osoba).

Termíny pojistného trhu:

- Pojistná událost – je nahodilá skutečnost blíže označená v pojistné smlouvě nebo ve zvláštním právním předpise, se kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele poskytnout pojistné plnění.
- Pojistné plnění rozlišujeme:
 - jednorázové – uplatňuje se v kapitálovém životním pojištění,

- periodicky vyplacené pojistné plnění – uplatňuje se v důchodovém pojištění, kdy pojistitel vyplácí pravidelně sjednaný důchod.
- Pojistné – smluvně stanovená úplata za poskytování pojistné ochrany. Pojistné může být:
 - jednorázové, které je zaplacenou jednou částkou při uzavření smlouvy,
 - běžné, které se platí opakovaně, a to obvykle v pravidelných pojistných obdobích splátkami stejné výše,
 - nettopojistné (ryzí pojistné), slouží pojišťovně k pokrytí vyplacené pojistné částky,
 - bruttopojistné (hrubé pojistné), jedná se o nettopojistné rozšířené o složky kryjící správní náklady pojistitele a případných nepříznivých škodních výchylek formou bezpečnostní přírážky,
 - valorizované pojistné, pojistné navyšované se souhlasem pojistníka vzhledem k vývoji inflace.
- Odkupné (odkupní hodnota) – část nespotřebovaného pojistného, která je ukládána pojistitelem jako technická rezerva vypočtená pojistně-matematickými metodami k datu zániku pojistné smlouvy.
- Sazebník životní pojišťovny – uvádí pro jednotlivé pojistné produkty výši pojistného v závislosti na jistých faktorech, v úvahu se bere:
 - pohlaví pojištěného – vzhledem k nižší úmrtnosti žen v celém věkovém spektru ve všech vyspělých zemích se úmrtnostní tabulky od 21. prosince 2012 na nařízení Evropské unie sjednotily. Díky zrušení výjimky o zohlednění pohlaví, muži ušetří na rozdíl od žen, které si řádově připlatí o desítky procent navíc.
 - vstupní věk pojištěného – určuje se jako rozdíl kalendářního roku uzavření pojištění a roku narození pojištěného (používáno v České republice)
Příklad: Pojištěný narozený 30. prosince 1988, který uzavřel pojištění dne 15. ledna 2000, má vstupní věk $2000 - 1988 = 12$, i když v okamžiku uzavření pojistné smlouvy je jeho věk $11 + (1/12)$.
- pojistná doba – rozlišujeme na dobu:
 - dočasnou (určitou)- pojistná doba je smluvně omezena (*příkladem je pojištění pro případ smrti, kdy pojištěný ve věku 50 let uzavře smlouvu na dobu 10 let, po tuto dobu je kryto jeho riziko, v případě že pojištěný zemře v 51 letech, pojišťovna pozůstalým klienta pojistnou částku nevyplatí*),
 - neomezenou (trvalou)- pojistná doba není předem smluvně omezena (*například v doživotním důchodu je vyplácena výplata až do smrti pojištěného*),

- s odkladem- povinnost pojistného plnění je pojišťovnou odložena o sjednanou dobu (*příkladem je odložený důchod*).
- technická úroková míra – je úroková míra používaná k oceňování systémů finančních toků v životním pojištění.

2.2 Daňové zvýhodnění

Základním zaopatřením ve stáří je v ČR státní důchodový systém. Některé produkty životního pojištění jsou formou doplnění tohoto zabezpečení. Proto je od 1. ledna 2001 soukromé životní pojištění daňově zvýhodňováno, avšak pojištění musí odpovídat všem zákonným podmínkám. Podmínky daňových úlev upravuje zákon č. 586/1992 Sb. a jeho novelizace.

Podle tohoto zákona se soukromým životním pojištěním rozumí pojištění pro případ:

- dožití,
- smrti,
- smrti nebo dožití,
- dožití s pojištěním invalidity,
- důchodové pojištění.

2.2.1 Daňové zvýhodnění životního pojištění pro fyzické osoby

Pokud si občan uzavře soukromé životní pojištění splňující všechny podmínky pro daňové výhody, pak si může od základu daně z příjmů odečíst zaplacené pojistné až do výše 12 000 Kč ročně za zdaňovací období. Pokud má uzavřeno více smluv s různými pojišťovnami, může zaplacené pojistné sčítat jen do výše 12 000 Kč. Fyzická osoba si také může snížit základ daně z příjmu o jednorázově zaplacené pojistné, které se poměrně rozpočítá na jednotlivá zdaňovací období podle délky trvání pojištění s přesností na dny.

Podmínky pro daňové úlevy:

- pojištěný je zároveň pojistníkem,
- pojistná smlouva je uzavřena minimálně na 5 let,
- pojistná smlouva je sjednána minimálně do roku, kdy pojištěný dosáhne 60 let,
- minimální pevně sjednaná pojistná částka pro případ dožití:
 - 40 000 Kč u pojistek na dobu 5-15 let
 - 70 000 Kč u pojistek na dobu delších než 15 let
- maximální odpočet pojistného je 12 000 Kč za rok.

Tabulka 1: Úspora na dani

Měsíční pojistné	Roční úspora na dani
300 Kč	540 Kč
500 Kč	900 Kč
700 Kč	1 260 Kč
900 Kč	1 620 Kč
1 000 Kč	1 800 Kč
více než 1 000 Kč	1 800 Kč

Zdroj: Pojišťovna České spořitelny.cz: Daňové odpočty [online]. 2012 [cit. 2012-12-18].

Dostupné z: <http://www.pojistovnacs.cz/zivotni-pojisteni/danove-odpocty/>

2.2.2 Daňové zvýhodnění životního pojištění placeno zaměstnavatelem

Zaměstnavatel může částečně nebo zcela hradit pojistné na soukromé životní pojištění, které uzavřel jeho zaměstnanec jako pojistník a současně jako pojištěný. Pro zaměstnavatele je daňově uznatelným nákladem příspěvek jednomu zaměstnanci do 8 000 Kč za zdaňovací období a tento příspěvek se nezapočítává do vyměřovacího základu pro výpočet sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění. Příspěvek zaměstnavatele na pojištění zaměstnance je osvobozen od daně z příjmů fyzických osob. Příspěvek činí až 24 000 Kč ročně a je společný pro penzijní a životní pojištění. Tyto příspěvky jsou osvobozeny také od odvodů na všeobecné zdravotní, sociální pojištění a v téže výši i jako příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Z příspěvků zaměstnancům zaměstnavatel neplatí sociální ani zdravotní pojištění

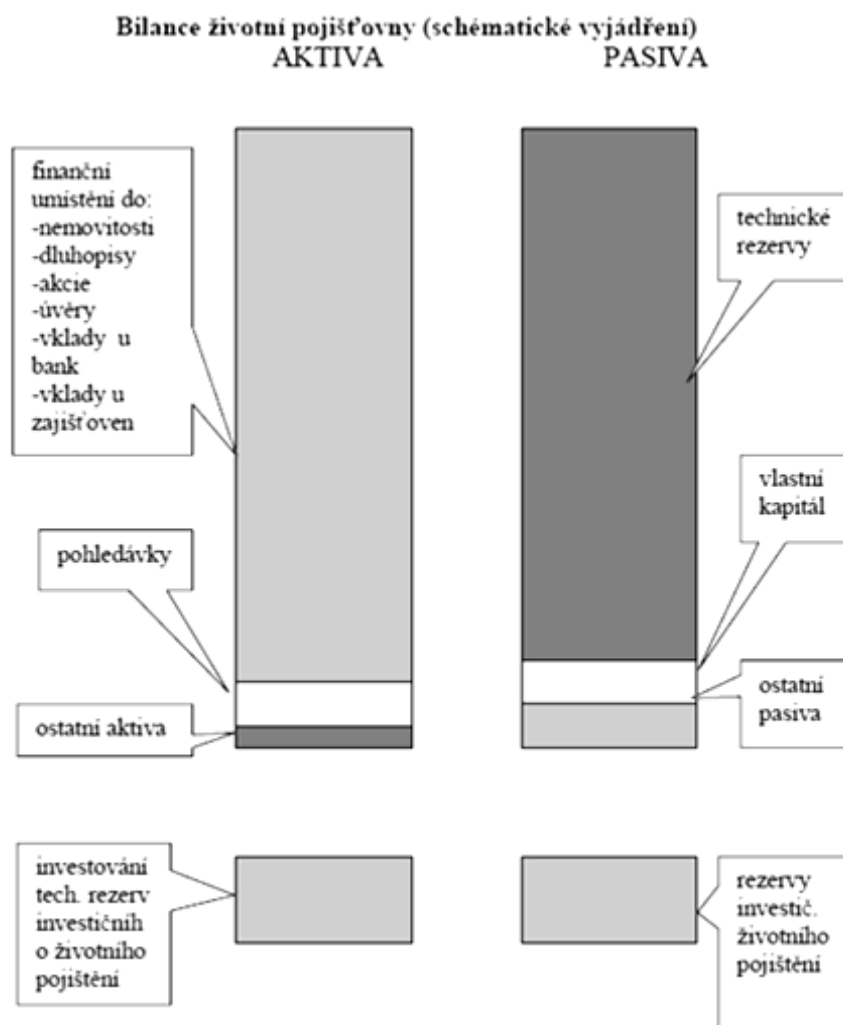
Výhody příspěvků zaměstnavatele na pojistné životního pojištění zaměstnance:

- **pro zaměstnance:** výše pojistného, kterou platí zaměstnavatel za zaměstnance, je osvobozena od daně z příjmu,
- **pro zaměstnavatele:** výši pojistného, kterou platí zaměstnavatel za zaměstnance, může zaměstnavatel zahrnout do daňově uznatelných nákladů.

2.3 Rezervy v životním pojištění

Pojišťovny musejí ze zákona vytvářet řadu rezerv finančních prostředků. Proto jsou technické rezervy důležitým pojmem v oblasti životního pojištění, které jsou přesně

vymezeny pojistnou legislativou každého státu. V České republice je vymezen zákonem č. 363/1999 Sb., jeho novelou č. 39/2004 Sb. a souvisejícími prováděcími vyhláškami. Technické rezervy jsou vytvářeny pojistitelem jako náklad k plnění závazků, které jsou buď pravděpodobné, nebo jisté. Nejistá je ovšem jejich výše nebo okamžik vzniku. Pojistitel má povinnost účtovat o rezervách odděleně od ostatních závazků.

Obrázek 1: Bilance životní pojišťovny

Zdroj: Policy issues in Insurance, OECD, Paris, 1993, str. 211

Jak je z obrázku patrné, technické rezervy tvoří 80 až 90% všech pasiv v bilanci životní pojišťovny. Aktiva, jejichž zdrojem jsou technické rezervy, podléhají omezením, aby skladba jejich finančního umístění splňovala určité zásady.

Zásady finančního umístění technických rezerv:

- Zásada bezpečnosti – jednotlivé složky poskytují záruku návratnosti vložených prostředků,
- Zásada rentability – jednotlivé složky zabezpečují výnos z jejich držby nebo zisk z jejich prodeje,

- Zásada likvidity – část prostředků musí být umístěna tak, aby byla pohotově k dispozici k výplatě pojistných plnění ve lhůtě stanovené občanských zákoníkem,
- Zásada diverzifikace – jednotlivé složky jsou rozloženy mezi větší počet právnických osob, mezi nimiž není žádný vztah ovládané či ovládající osoby ani osob, které jednají ve shodě podle zvláštních právních předpisů (ustanovení obchodního zákoníku).

Je-li provozována pojišťovací činnost podle jednoho nebo více pojistných odvětví životních pojištění, vytváří pojišťovna tyto **technické rezervy**:

- Rezerva na nezasloužené pojistné - slouží k časovému rozlišení. Výše této rezervy odpovídá části předepsaného pojistného vztahujícího se k budoucím účetním obdobím. Je běžné, že pojistná doba či období přechází do následujících účetních období. To znamená, že přijaté pojistné připadá částečně ke sledovanému období, ale také částečně k budoucímu období. Proto rozlišujeme zasloužené (připadá do sledovaného období) a nezasloužené (připadá do následujícího období) pojistné.

$$\text{výše rezervy} = \frac{\text{délka období po 31.12.}}{\text{délka pojistného období}} * (TP - PJN)$$

(1)

kde: TP.....tarif pojistného

PJN.....počáteční jednorázové náklady

- Rezerva na pojistná plnění – je určena ke krytí závazků z pojistných smluv. Rozlišujeme dvě rezervy:
 - RBNS (reported but not settled) – nahlášení pojistné události dosud nezlívidované. To znamená, že odhad výše pojistného plnění se může průběžně měnit, dále pak plnění není zatím vyplaceno a částka je vyplácena obdobně jako trvalé následky (je zde časový odklad 1 až 3 roky).
 - IBNR (incurred but not reported) – vznik pojistné události dosud nenahlášené. Stanovuje se kvalifikovaným odhadem z historických dat použitím metody Chain Ladder.
- Rezerva pojistného životních pojištění - nejdůležitější technická rezerva v životním pojištění. Je určena ke krytí budoucích závazků, které vyplývají z pojistných smluv. Při výpočtu se používají stejné statistické data a stejné úrokové míry, které byly použity při výpočtu sazeb pojistného. Rezerva pojistného životních pojištění představuje hodnoty závazků pojišťovny vypočtené pojistně-matematickými metodami včetně již přiznaných

podílů na zisku a rezerv nákladů spojených se správou pojištění, a to po odpočtu hodnoty budoucího pojistného. Záporné hodnoty rezerv pojistného jednotlivých životních pojištění, vznikající v důsledku použití pojistně-matematické metody, se nahradí nulovými hodnotami.

- Rezerva na prémie a slevy – je určena ke krytí nákladů na prémie a slevy poskytnuté v souladu s pojistnými smlouvami. V životním pojištění se poskytuje sleva na pojistném (například za ročně placené pojistné místo měsíčních plateb pojistného).
- Rezerva životních pojištění, je-li nositelem investičního rizika pojistník – určena hlavně ke krytí závazků v rámci investičního životního pojištění, kdy si klient stanovuje investiční portfolio, do kterého budou jeho peníze umístěny.
- Rezerva na splnění závazků z použité TÚM – je určena pro situaci, kdy současný nebo předpokládaný výnos aktiv není dostatečný k pokrytí závazků pojišťovny vyplývající z použité TÚM.
- Jiné rezervy – vytváří se pouze se souhlasem státního dozoru.

Pro životní pojišťovny je velmi důležité stanovit výši technických rezerv. U některých je jejich výše přesně uvedena pomocí jejich výpočtu, například rezerva na nezasloužené pojistné, případně rezerva životních pojištění. Na straně druhé, je obtížné určit výši rezerv, například u rezervy IBNR. Zde je výpočet rezerv spojen s odhady a propočty založenými na pravděpodobnosti.

2.4 Pojistná smlouva

Pojistná smlouva je smlouva finančních služeb, ve které se pojistitel zavazuje plnit pojistné plnění v případě vzniku nahodilé události. Na druhé straně se pojistník zavazuje k placení pojistného. Za nahodilou událost se považuje skutečnost, která je možná, ale u které není jisté, zda v době trvání pojištění nastane nebo není známa doba vzniku pojistné události. Smluvními stranami jsou pojistitel a pojistník. Pojistitel je právnická osoba, která má oprávnění provozovat pojišťovací činnost podle Zákona o pojišťovnictví (Zákon č. 277/2009 Sb.). Pojistník je osoba, která uzavírá s pojistitelem smlouvu. Pojistník může zastávat pozici i pojištěného, což je osoba, na jejíž život, zdraví, majetek či odpovědnost za škodu nebo jiné hodnoty pojistného zájmu se soukromé pojištění vztahuje. Pojistná smlouva musí mít písemnou podobu. Výjimkou jsou smlouvy uzavřené na dobu kratší jednoho roku. Taktéž pro všechny ostatní právní úkony týkající se pojištění je předepsána písemná forma, pokud Zákon o Pojistné smlouvě (Zákon č. 37/2004 Sb.)

nestanoví jinak nebo nedohodnou-li se jinak smluvní strany. V praxi to znamená, že pokud nemá právní úkon písemnou formu a zároveň ani Zákon o Pojistné smlouvě, ani smluvní ujednání ve smlouvě výslovně neuvádí informaci, že písemná forma není nutná, je takový právní úkon považován za neplatný. Doklad o uzavření pojistné smlouvy představuje pojistka, kterou pojistitel vydá pojistníkovi. Pojistka slouží jako potvrzení o uzavření pojistné smlouvy, a to i v případě, kdy smlouva není uzavřena v písemné podobě. Pojistné je úplata za soukromé pojištění. Máme běžné pojistné – pojistné stanovené za pojistné období nebo jednorázové pojistné – pojistné stanovené na celou dobu, na kterou bylo pojištění sjednáno. Podle Zákona o pojistné smlouvě musí pojistná smlouva obsahovat:

- určení pojistitele a pojistníka,
- určení oprávněné osoby, které v případě pojistné události vznikne právo na pojistné plnění,
- určení, zda se jedná o pojištění škodové nebo obnosové,
- vymezení pojistného nebezpečí a pojistného rizika, tedy možné příčiny vzniku pojistné události,
- vymezení pojistné události, se kterou je spojena povinnost pojistitele poskytnout pojistné plnění,
- výše pojistného, jeho splatnost a údaj o tom, jestli se jedná o jednorázové nebo běžné pojistné,
- vymezení pojistné doby, na kterou je pojištění sjednáno,
- vymezení doby platnosti pojistné smlouvy,
- v případě pojištění osob, pokud byl dohodnut podíl oprávněné osoby na výnosech pojistitele, způsob podílu na těchto výnosech,
- pojistné podmínky.

2.4.1 Uzavření pojistné smlouvy

Jak už bylo zmíněno, pojistnou smlouvu uzavírá pojistitel s pojistníkem. Pojistník a pojištěný může být jedna a tatáž osoba. Pojistnou smlouvu může uzavřít i osoba odlišná od toho, jehož život, zdraví, majetek a odpovědnost za škodu nebo jiné hodnoty se pojišťují. V této souvislosti Zákon o Pojistné smlouvě rozlišuje tzv. pojištění cizího pojistného rizika a pojištění ve prospěch třetí osoby.

Uzavírání pojistné smlouvy probíhá tak, že jedna strana podá návrh (navrhovatel) a druhá strana návrh přijme nebo zamítne (adresát návrhu). Pojistná smlouva je uzavřena v okamžiku, kdy adresát návrhu ve stanovené lhůtě návrh přijme ode dne, kdy adresát návrh obdržel.

Lhůtu pro přijetí je ze zákona 1 měsíc. Pokud je podmínkou pojistné smlouvy lékařská prohlídka, lhůta se prodlužuje na 2 měsíce. Navrhovatel však má možnost stanovit lhůtu podle svého uvážení.

Ve většině případů je navrhovatelem pojistitel, ale může to být i zájemce o pojištění. Pokud je navrhovatelem pojistitel, je pojistná smlouva uzavřena zaplacením pojistného uvedeného v návrhu. Prvním dnem následujícím po dni uzavření pojistné smlouvy vzniká pojištění, zpravidla pojištění vzniká v 00.00 hodin. Je zde možnost dohody, že pojištění bude platit již při uzavření pojistné smlouvy nebo později. Počátek pojištění se tedy nemusí vždy shodovat se dnem uzavření smlouvy.

2.4.2 Zánik pojištění

Každý právní vztah ani pojištění netrvá věčně. Většinou je příčinou zániku vůle na jedné či obou smluvních stranách, ale existují i důvody, které jsou na vůli smluvních stran nezávislé. Zánik pojištění lze rozdělit:

- uplynutím doby pojištění – pojištění uzavřené na dobu určitou,
- výpovědí pojištění, jak pojistníkem, tak i pojistitelem ve lhůtě 2 měsíců od uzavření pojistné smlouvy,
- výpovědí pojistníka kdykoliv v průběhu pojistné doby,
- nezaplacením pojistného ve stanovených lhůtách,
- odstoupením pojistitele od smlouvy,
- odmítnutím plnění,
- smrtí pojištěného,
- smrtí pojistníka – fyzické osoby, bylo-li ve smlouvě dohodnuto.

Na rozdíl od pojistníka pojistitel nemá právo na odstoupení od smlouvy po uplynutí 2 měsíců. Je to jakási ochrana pojistníka, resp. pojištěného. Pojistitel však má možnost odstoupit od smlouvy, pokud zjistí, že pojistník či pojištěný vědomě uvedl nepravdivé nebo neúplné údaje. Předpokladem je, že by s těmito nepravdivými a neúplnými údaji pojišťovna neuzavřela žádný smluvní vztah.

2.4.3 Změny v pojistné smlouvě

Při předčasném ukončení pojistné smlouvy má pojistník právo na odkupné. Odkupné je část nespotřebovaného pojistného, které pojistitel ukládá jako technickou rezervu vypočtenou pojistně-matematickými metodami k datu zániku soukromého pojištění.

Podmínky na nárok odkupného jsou stanoveny ve smlouvě. Jeho výše roste s délkou pojištění, proto je pro pojistníka nevýhodné předčasně ukončit pojištění.

Pojistitelé, ve snaze pomoci svým klientům, nabízejí různé alternativy řešící situace, kdy nejsou schopni nebo ochotni platit sjednané pojistné. Jednou z možností je snížení pojistného, kdy se smluvní strany dohodnou na snížení pojistné částky a tím i dojde ke snížení pojistného. Přerušeni placení pojistného znamená, že jsou zrušena sjednaná riziková pojištění a pojistná částka je snížena na nulu. Placení pojistného je možno kdykoli obnovit. Pokud klient nemůže platit pojistné anebo ho nezaplatil včas a je naspořena dostatečná částka, platnost pojištění nekončí. Je redukována pojistná částka nebo redukována pojistná doba. Redukována pojistná částka znamená, že částka je snížena na výši placeného pojistného včetně nákladů pojišťovny. Pojištění pokračuje dále po sjednanou dobu bez placení pojistného, ale jen na tuto novou pojistnou částku. Redukovaná pojistná doba, platnost pojištění pokračuje s původní pojistnou částkou pro případ smrti, ale je zde zkrácena doba. Pojistné se po tuto dobu také neplatí. Po uplynutí zkráceného pojištění se nevyplácí žádná výplata jakékoli částky.

3 REGULACE V POJIŠŤOVNICTVÍ

Nutnost regulace pojišťovnictví vyplývá z časového nesouladu mezi placením pojistného a výplatou pojistného plnění. Časový nesoulad může vést k negativním skutečnostem, které mají nepříznivý dopad na klienta. Regulace by tedy měla zmírnit případné dopady na klienty. Otázkou regulace je hospodaření s rezervami, v kterých pojišťovny soustřeďují svůj kapitál. Pro fungování ekonomiky je nejdůležitější stabilita a důvěryhodnost. Tyto dvě základní podmínky nelze zajistit pouze tržními mechanismy, proto je činnost pojišťoven, zajišťoven, pojišťovacích zprostředkovatelů a likvidátorů pojistných událostí regulována určitými pravidly.

Regulace znamená konstruování pravidel správného fungování pojišťovnictví a zároveň fungování státního dozoru. Obecně regulace může být vykonávána pomocí různých metod regulace. Základní oblasti, ve kterých je možné regulaci uplatňovat, lze vymezit takto⁵:

- vymezení možných investičních instrumentů pro investování pojišťoven a kvótování aktiv,
- přímá regulace ceny pojištění,
- regulace výpočetních podkladů pro stanovení výše pojistného (ovlivňování výše technické úrokové míry, stanovení pravidel pro tvorbu technických rezerv),
- sledování podoby pojistných produktů – prostřednictvím schvalování všeobecných pojistných podmínek,
- kontrola hospodaření pojišťoven prostřednictvím materiálního dohledu,
- určení některých druhů pojištění povinnými,
- podpora využívání některých pojistných produktů (zejména prostřednictvím daňového zvýhodnění),
- regulace vstupu na pojišťovací trh – udělování licencí k pojišťovací, zprostředkovatelské činnosti a další činnosti související s provozováním pojištění,
- vymezení obsahu pojistné smlouvy jako základního dokumentu vymezujícího vztah mezi pojistníkem a pojišťovnou,
- vymezení povinných rezerv z hlediska jejich zaměření a metod tvorby pro pojišťovny,
- sledování finančního zdraví pojišťoven (splnitelnosti závazků pojišťovnami) – solventnost pojišťoven.

⁵ MAJTÁNOVÁ, Anna, Jaroslav DAŇHEL, Eva DUCHÁČKOVÁ a Eva KAFKOVÁ. *Poist'ovnictvo: teória a praxe = Pojišťovnictví : teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Ekopress, c2006, 288 s. ISBN 80-86929-19-1.

Eva Ducháčková definuje regulaci jako konstrukci pravidel správného fungování a současně fungování instituce dozoru, která zabezpečuje sledování a kontrolu dodržování těchto pravidel. Stát reguluje pojišťovnictví, pojistné vztahy a pojistný trh pomocí zákonů a jiných legislativních úprav. Ducháčková taktéž ukazuje, že pojišťovnictví bývá ve vyspělých zemích upraveno jednak obecnými právními předpisy, ale především souborem legislativních norem týkajících se jednotlivých oblastí činnosti. Těmi jsou zejména:

- právní úprava pojistné smlouvy, která vymezuje vztahy mezi účastníky pojištění,
- právní úprava právních forem pojišťovnictví,
- právní úprava činnosti státního dozoru, jeho povinnosti a pravomocí,
- právní předpisy upravující povinné druhy pojištění,
- právní předpisy upravující daně v oblasti pojišťovnictví - jednak otázky a specifika zdanění pojistných produktů a jednak specifika zdanění pojišťovacích institucí,
- právní úprava zprostředkovatelské činnosti v pojišťovnictví,
- právní úprava hospodaření s technickými rezervami.

Dohled nad dodržováním pravidel a předpisů, či následné vyvození důsledků v případě porušení, se nazývá dohledem v pojišťovnictví, který u nás vykonává Česká národní banka. Dále kontroluje, zda založení a vedení pojišťovny splňuje převzaté závazky. Hlavním úkolem dozoru je ochrana pojištěných subjektů, dostatečná nabídka produktů, o které je zájem. Obecně působnost státního dozoru rozdělujeme do následujících činností:

- *povolovací činnost*, která znamená zejména udělování povolení k činnosti (koncese) pojišťovacím subjektům, zajišťovněm i dalším subjektům,
- *kontrolní činnost*, kterou se rozumí kontrola dodržování právních předpisů, kontrola, zda předmět činnosti je v souladu s udělenými povoleními, kontrola rezerv pojišťoven, jejich tvorby a užití, sledování solventností apod.,
- *legislativní činnost*, která zahrnuje přípravu návrhů právních předpisů upravujících pojištění a pojišťovnictví a účast v připomínkovém řízení v legislativním procesu tvorby ostatních právních předpisů,
- *ostatní činnosti*, jako například poskytování poradenských a konzultačních služeb pojišťovněm.

Cílem dozoru není za každou cenu zabránit selhání každé jednotlivé pojišťovny nebo nahrazování funkce soudů či arbitráží při rozhodování o soukromoprávních vztazích mezi poskytovateli služeb a jejich zákazníky. Orgány pojišťovny zodpovídají za funkčnost vnitřních kontrolních mechanismů a řízení rizik v pojišťovně.

3.1 Předpisy upravující pojišťovnictví

Rok 2010 představoval velké legislativní změny v pojišťovnictví. Podstatný význam měl nový zákon o pojišťovnictví č. 277/2009 Sb., kterým byly implementovány příslušné evropské směrnice. V souvislosti s přijetím tohoto zákona bylo nutné změnit celou řadu navazujících zákonů. Jednalo se hlavně o Zákon o pojistné smlouvě, č. 37/2004 Sb. s účinností od 1. 1. 2005, dále Zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí, č. 38/2004 Sb., a Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, č. 168/1999 Sb.

Platná legislativa⁶:

- Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví
- Zákon č. 377/2005 Sb., o doplňkovém dohledu nad bankami, spořitelními a úvěrními družstvy, institucemi elektronických peněz, pojišťovnami a obchodníky s cennými papíry ve finančních konglomerátech a o změně některých dalších zákonů (zákon o finančních konglomerátech)
- Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona (zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí)
- Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě)
- Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla)

Prováděcí předpisy – pojišťovnictví v ČR:

- Vyhláška č. 359/2010 Sb., o způsobu předkládání, formě a náležitostech výkazů pojišťovny a zajišťovny. Vyhláška nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2011.
- Vyhláška č. 434/2009 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pojišťovnictví
- Vyhláška č. 347/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o finančních konglomerátech
- Vyhláška č. 582/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí

⁶ Ministerstvo financí ČR, [online], [cit. Pojišťovnictví – Platná legislativa, 2012-11-21], dostupný na http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/pojistovnictvi_cr.html

- Vyhláška č. 205/1999 Sb., kterou se provádí zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla)
- Vyhláška č. 125/1993 Sb., kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání

Na konci roku 2011 jsme mohli evidovat působení 35 tuzemských pojišťoven a 18 zahraničních pojišťoven na českém trhu.

4 EKONOMIKA ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ A JEJÍ VÝVOJ

Ekonomický růst a rozvoj pojišťovnictví jsou na sobě závislé. Mezi faktory, které ovlivňují jak pojistný trh, tak i trh životního pojištění, se řadí základní makroekonomické veličiny.

4.1 Pojistný trh

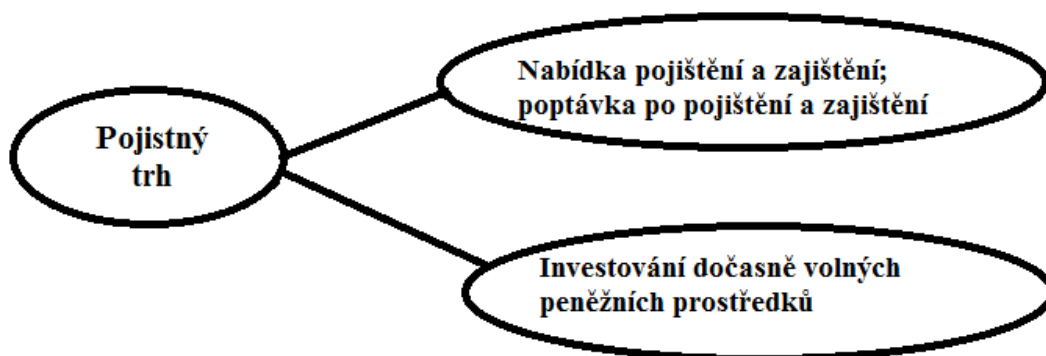
Pojistný trh funguje na principu shromažďování a rozdělování peněžních prostředků. V souvislosti s tímto trhem mluvíme o rezervách, které se v pojišťovnictví vytváří pro případ úhrady náhodných potřeb. Nelze tedy předem určit, jestli se použijí na spotřebu či akumulaci. Pro rezervy je charakteristický nárok pro jejich čerpání při splnění náležitých podmínek obsažených v zákoně, vyhlášce, pojistné smlouvě či pojistných podmínkách.

Podstatu pojistného trhu můžeme přirovnat k teorii her, podle které se jednotlivé pojišťovací obchody na trhu přirovnávají loterii s časem a výhrami podle neurčitých tahů. Úkolem pojišťoven je zastávat místo protihráče, ale také se snažit o rozšiřování pojištění k vyrovnání rizik. Cílem pojištění je poté eliminace negativních následků nehody pro člověka, nástrojem k tomu je pro jednotlivce hra, přičemž ekonomickou úlohou pojišťovnictví je vést k zevšeobecnování této hry. V tržní ekonomice se trh vyznačuje jako místo, kde se střetávají výrobci a spotřebitelé, prodávající a kupující. Moderní ekonomická teorie popisuje trh jako mechanismus, prostřednictvím kterého se ovlivňují kupující a prodávající tak, aby určili ceny a množství prodávaneho zboží. Na pojistném trhu se střetává nabídka a poptávka po pojistné ochraně. Předmětem pak je pojištění, v některých případech i zajištění.

Pojistný trh se vyznačuje jako trh, na kterém převažuje nabídka. O své budoucí klienty se tedy uchází pojistitelé či zprostředkovatelé. Převažuje-li nabídka, stává se zároveň soutěž ovlivňující tvorbu cen a pojistných produktů jako tomu je na jiných segmentech finančního trhu. Avšak tato soutěživost je ovlivňována dozorem ČNB. Na pojistném trhu platí specifické principy – princip solidárnosti, podmíněná návratnost a neekvivalentnost. Dalším charakteristickým rysem pojistného trhu je, že se nesoustřeďuje jen na jedno určité místo. Jde spíše o síť pojišťoven, pojistitelů, pojišťovacích zprostředkovatelů a zajistitelů na různých místech ekonomiky.

Stranu poptávky představuje různorodá skupina fyzických, ale i právnických osob a dále různá sdružení. Pojistný trh se liší podstatou nevědomosti mnohých subjektů po pojistné ochraně. Nemají totiž představu o možné existenci rizikové situaci. Pokud nahlédneme na obyvatelstvo jako na základní subjekt trhu, zjistíme, že na jeho osobní „stupnici spotřeby“ stojí pojištění často na nejnižším stupni.

Pojistný trh se velmi rychle rozvíjí, díky obrovskému kapitálu, a je jedním z nejdůležitějších segmentů finančního trhu. Jeho význam roste i s pokračující globalizací. V dnešní době je mnoho pojišťoven a zajišťoven propojena s mezinárodními finančními trhy, což jim umožňuje realizovat obchody ve všech finančních centrech světa a ovlivňovat tak svůj vývoj.

Obrázek 2: Členění pojistného trhu

Zdroj: vlastní zpracování

4.2 Faktory ovlivňují pojistný trh

Faktory, které ovlivňují pojistných trh, rozdělujeme na vnější a vnitřní.

- **Vnější faktory** – ovlivňují pojistný trh zvenčí⁷
 - vývoj a objem hrubého domácího produktu,
 - vývoj inflace,
 - vývoj nezaměstnanosti,
 - počet obyvatel (jejich věková struktura, střední délka života v členění na muže a ženy),
 - peněžní příjmy obyvatelstva (příp. průměrná mzda),
 - objem výdajů domácností a jejich struktura,
 - situace u ostatních segmentů finančního trhu,
 - a další faktory.

Mezi vnějšími faktory jsou nejvýznamnějšími vývoj a objem HDP, vývoj inflace a vývoj nezaměstnanosti. Jedná se o makroekonomické veličiny ovlivňující ekonomické prostředí, ve kterém pojišťovny a zajišťovny podnikají. Vývoj těchto faktorů můžeme předvídat jen s omezenou přesností.

⁷ČEJKOVÁ, V. Pojistný trh. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, s. r. o., 2002. 120 s. ISBN 80-247-0137-5., str. 22

Důležitý je také počet obyvatel, jejich věková struktura a střední délka života. Hodnoty těchto faktorů jsou přesné a jejich vývoj se dá lépe předvídat než u předešlých faktorů.

Příjmy obyvatelstva a výdaje domácností dávají pojišťovnám možnost zjištění podrobnějších informací o volných peněžních prostředcích.

Situace u ostatních segmentů finančního trhu ovlivňuje hlavně ostatní činnosti pojišťoven a zajišťoven. Jedná se o faktor, který může mít velmi významný vliv na stav hospodaření, protože pojišťovny často jednají za své klienty.

○ **Vnitřní faktory** – ovlivňují pojistný trh zevnitř⁸

- pojišťovací a zajišťovací činnost a jiná související činnost, kterou vykonávají komerční pojišťovny a zajišťovny,
- zájem o pojištění vytvářený pojistníky, resp. pojištěnými,
- chápání významu pojištění ze strany pojistníků, resp. pojištěných,
- regulace pojistného trhu dozorem v pojišťovnictví,
- zprostředkovatelská činnost zprostředkovatelů pojištění,
- činnost asociace pojišťoven,
- a další faktory.

Ve vnitřních faktorech se objevují poměrně silné zásahy ze strany státu, především státním dozorem v pojišťovnictví. Dozor vystavuje povolení pojistitelům pro provozování pojišťovací činnosti a kontroluje dodržování právních předpisů v zájmu ochrany pojištěných subjektů. Projevy dozoru jsou patrné také v povinnosti sjednání některých pojištění, konkrétně se jedná o zákonné formy pojištění a o smluvní povinná pojištění.

Subjekty působící na pojistném trhu ovlivňují sami pojistný trh. Pojištěný a pojistník vytváří poptávku po pojištění a pojistitel má za úkol nabízet a prodávat ta pojištění, o které je na trhu žádáno. Pojistitel však musí dodržovat všechny právní předpisy a nařízení. Podle toho se člení pojistný trh podle pojistných odvětví.

Na trhu vystupují zajišťovatelé přebírající část rizika od pojistitele, tím rozšiřují kapacitu prvopojistitele. Dále na trhu figurují i zprostředkovatelé, kteří představují tzv. mezičlánek mezi pojistníkem, pojištěným a pojistitelem. Mají velmi rozsáhlé působení své činnosti. Kromě nabídky pojištění, poskytují další služby pojištěným v oblasti řízení rizika a nabízejí poradenství. Svoji širokou sítí agentů dokáží vyhledávat rizika pro pojištění a tím pak pomáhají pojišťovnám k dosažení většího rozsahu obchodu.

⁸ ČEJKOVÁ, V. Pojistný trh. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, s. r. o., 2002. 120 s. ISBN 80-247-0137-5., str. 23

Asociace pojišťoven zastupují zájmy a práva komerčních pojišťoven při jednáních s orgány státní správy a zahraničními partnery. Mezi další jejich aktivity patří vzdělání, vydavatelská a výchovná činnost.

Hlavními úkoly české asociace pojišťoven jsou⁹:

- zpracovávat připomínky k právním předpisům týkajícím se pojišťovnictví, pojištění nebo jiných zájmů pojišťoven a prosazovat nezbytné úpravy, české i evropské legislativy,
- vytvářet nástroje zábrany škod a pojistných podvodů,
- sjednocovat pravidla a postupy členů v oblasti technické, informační i statistické,
- vytvářet informační nástroje pro veřejnost a objektivně a srozumitelně informovat o vývoji pojistného trhu, pojistných produktech a novinkách,
- přispívat k odborné informovanosti členů a zabezpečovat vzdělávání,
- vytvářet pravidla etického chování v pojišťovnictví,
- působit při odstraňování rozporů mezi členy asociace, dbát na dodržování zásad.

4.3 Vývoj životního pojištění

V poslední době můžeme sledovat, jak se význam životního pojištění mění. Viditelným rozdílem je rozšíření se od původního zaměření ke krytí rizika úmrtí k současnému pojetí, kdy životní pojištění slouží ke tvorbě úspor na krytí potřeb ve stáří.

V životním pojištění lze významově vymezit základní oblasti:

- krytí rizika, především rizika úmrtí nebo bývá také zahrnuto krytí dalších navazujících rizik neživotního charakteru (např. úraz, vážné onemocnění, invaliditu,...),
- spoření na stáří,
- investiční nástroj, životní pojištění představuje spoření s výnosem, jehož podoba a výše je určována konkrétním typem životního pojištění,
- úspory v technických rezervách životního pojištění sloužící jako zdroj pro střednědobé a dlouhodobé investice,
- antiinflační charakter,
- životní pojištění jako doplňující nástroj do systému důchodového pojištění (stává se alternativním nástrojem ke krytí potřeb ve stáří),
- díky zdanění výnosů pojišťoven je zde možnost brát pojištění jako určitý přínos pro státní rozpočet.

⁹ Česká asociace pojišťoven. [online]. 2010 [cit. 2013-02-06].
Dostupné z: <http://www.cap.cz/Folder.aspx?folder=Lists%2fMenu%2fO+n%C3%A1s>

Jelikož populace stárne, roste význam životního pojištění a stává se součástí celého systému důchodového zabezpečení, ve kterém představuje dobrovolnou nadstandardní složku. Na rozdíl od povinného veřejného schématu je flexibilnější, pokud jde o výši, četnost a způsob placení pojistného. Životní pojištění tak umožňuje rozložit peněžní toky v průběhu celého života podle svých potřeb.

K typickým rysům v rozvoji životního pojištění současně patří i změny ve struktuře. Většího podílu a významu dosahují produkty životního pojištění, o které je větší zájem. V dlouhodobém vývoji podoby produktů se ukazují následující tendence¹⁰:

- uplatnění větší variantnosti v pojistných smlouvách životního pojištění,
- využití kolektivního rizika pojištění,
- uplatnění investičního životního pojištění,
- využití flexibility v rámci pojistných smluv životního pojištění.

¹⁰ DUCHÁČKOVÁ, Eva a Jaroslav DAŇHEL. *Pojistné trhy: změny v postavení pojišťovnictví v globální éře*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2012, s. 191. ISBN 978-80-7431-078-2.

5 DRUHY ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ

Životní pojištění v první řadě zahrnuje krytí pouze dvou rizik, ale v rámci pojištění je krytí těchto rizik kombinováno v mnoha podobách, které se doplňují o další tzv. připojištění z řad pojištění neživotních. Životní pojištění dělíme na: *pojištění pro případ smrti*, *pojištění pro případ dožití* a *smíšené pojištění pro případ smrti nebo dožití*.

Pojištění pro případ úmrtí kryje pouze riziko úmrtí. Jedná se tedy o hlavní poslání životního pojištění, kdy je kryto riziko v případě předčasného úmrtí živitele rodiny. V případě smrti je vyplacena pojistná částka obmyšlené osobě, kterou pojistník uvedl v pojistné smlouvě. Účelem výplaty pojistného plnění je zabezpečení pozůstalých pojištěného nebo úhrada závazků pojištěného či úhrada nákladů v souvislosti s úmrtím a pohřbem. Pozůstalí, kteří byli finančně závislí na živiteli rodiny, dostanou vyplacenu sjednanou pojistnou částku. Ta by měla být obecně 3 až 5 násobkem ročního příjmu. Životní pojištění však může mít podobu hypotéky, tzv. zajištění úvěru, kdy je pojistné plnění vinkulováno na prospěch věřitele, tedy banky. V případě smrti pojištěného pokryje pojistné plnění zbytek nesplaceného úvěru či hypotéky a osoby blízké budou zproštěni dalšího splácení. V tomto případě platí: čím vyšší pojistná částka, tím dražší pojistné.

Pojištění pro případ smrti dělíme na základě sjednané doby, na dočasné pojištění pro případ úmrtí a časově neomezené pojištění pro případ úmrtí.

- Dočasné pojištění pro případ úmrtí se nejčastěji využívá v souvislosti s čerpáním úvěru, půjček a jiných. Pojistná částka se pak odvíjí od velikosti dlužné částky. V případě smrti pojistníka by pojistné plnění pokrylo jeho závazky. V rámci základní podoby daného pojištění se uplatňuje buď pevně sjednaná částka, nebo může jít o dočasné úvěrové riziko s klesající pojistnou částkou, odpovídají příslušné dlužné částce.
- Časově neomezené pojištění pro případ úmrtí, u této varianty je vždy vyplaceno pojistné plnění jen se neví v jakém okamžiku. V praxi bývá stanoven maximální horní věk jako možný termín výplaty pojistného plnění a současně je placení pojistného omezeno maximálně do určitého věku.

Pravděpodobnost úmrtí dané osoby s věkem roste. Proto by této skutečnosti mělo odpovídat pojistné. Z toho vyplývá, že by se tedy každý rok zvyšovala cena pojistného, tzv. přirozené pojistné. V praxi ale bývá sjednáno konstantně na celou dobu trvání pojištění, tzv. konstantní pojistné. To znamená, že pojistník platí v prvním období vyšší pojistné, než odpovídá pravděpodobnosti úmrtí. Pojišťovna totiž z tohoto pojistného vytváří rezervu,

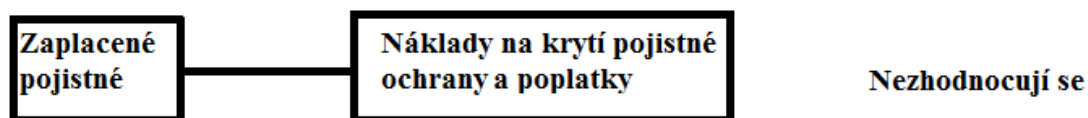
kteřou čerpá v druhé části pojistné doby, kdy pojistník platí již menší pojistné, než odpovídá pravděpodobnosti úmrtí.

Pojištění pro případ dožití je ve své podobě obdobou spoření, jedná se o tvorbu úspor. Právě v dnešní době se do popředí dostává i již zmíněná spořicí funkce životního pojištění, kdy pojištěný předpokládá dožití se konce pojistné doby a má zájem spořit si své finanční prostředky na důchodový věk.

Životní pojištění lze také rozdělit na čistě rizikové (kryto pouze riziko předčasného úmrtí, neobsahuje žádnou spořicí složku) a rezervotvorné pojištění (zde je spořicí složka).

5.1 Rizikové životní pojištění

Zahrnuje pouze pojištění pro případ smrti. V případě dožití se konce pojištění nebo ukončení pojistné smlouvy není vyplaceno žádné pojistné plnění. V případě smrti pojištěného pojišťovna vyplácí stanovenou pojistnou částku tzv. obmyšleným osobám, které jsou uvedeny ve smlouvě. Tento typ pojištění neobsahuje spořicí složku a jedná se vlastně o nejjednodušší pojištění. Jelikož tu není možnost spořicí funkce, klient si nemůže odečíst zaplacené pojistné od daňového základu.

Obrázek 3: Rizikové životní pojištění

Zdroj: Rizikové ŽP. [online]. 2010 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/Item.aspx?item=Rizikov%C3%A9+%C5%BDP&typ=HTML>

Pojistná částka může být sjednána jako pevná nebo klesající. Při pevné pojistné částce se předpokládá potřeba stále stejně vysoké pojistné ochrany (finanční zajištění závislých osob). Produkty s klesající pojistnou částkou jsou určeny k pojištění osob splácejících úvěr.

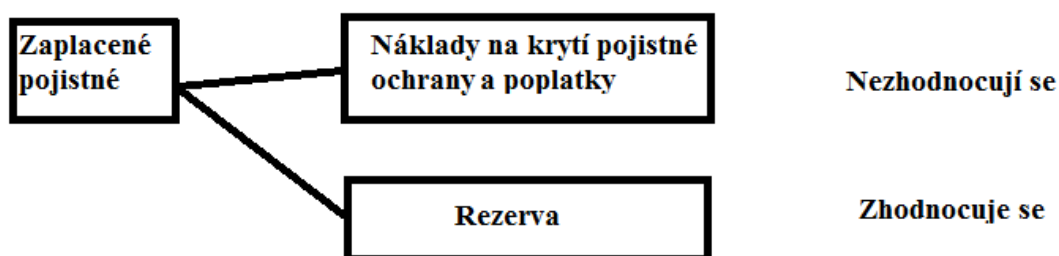
5.2 Kapitálové životní pojištění

Jedná se o tzv. smíšené životní pojištění, což znamená pojištění pro případ smrti nebo na dožití. V případě smrti pojištěného se vyplácí pojistná částka tzv. obmyšleným

osobám, při dožití se konce pojištění obdrží pojištěný částku pro případ dožití včetně výnosů z rezerv pojistného. Pojistná částka může být pro obě rizika stejná, to záleží na volbě klienta.

Kapitálové pojištění je rezervotvorným typem pojištění. Nabízí se tu možnost spoření a možnost daňového zvýhodnění. Znamená to tedy, že část z placeného pojistného je určena na pokrytí rizika smrti a část je pojistitelem připisována ve prospěch klienta jako tzv. kapitálová hodnota. Kapitálovou hodnotu pojistitel investuje a zhodnocuje. Pojišťovna svým klientům garantuje zhodnocení vložených prostředků tzv. technickou úrokovou mírou.

Technická úroková míra zaručuje podíl na výnosech z finančního umístění. Technickou úrokovou míru si stanovuje sama pojišťovna s ohledem na možné dosažené zhodnocení technických rezerv na finančním trhu. Její výše je však regulována ze strany státu.

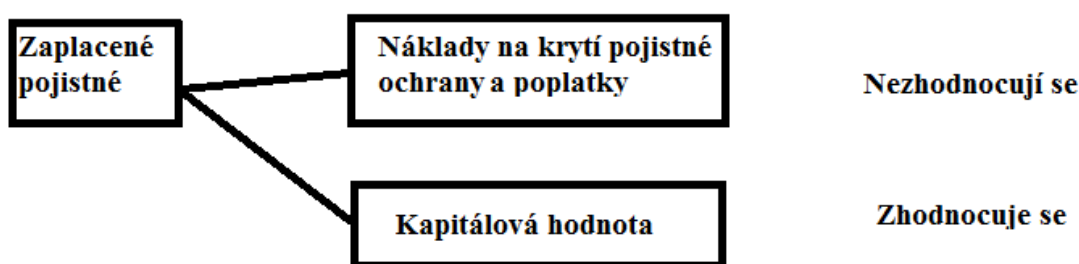

Obrázek 4: Kapitálové životní pojištění

Zdroj: Kapitálové životní pojištění. [online]. 2010 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/Item.aspx?item=Kapit%C3%A1lov%C3%A9+%C5%BDP&typ=HTML>

5.2.1 Univerzální (flexibilní) životní pojištění

Další variantou kapitálového pojištění je tzv. **univerzální životní pojištění**. Charakterizuje se větší variabilitou, která umožňuje kdykoli změnit poměr finančních prostředků mezi „pojistnou ochranou“ a zhodnocením v souvislosti na volbě výše pojistné částky a výši pojistného. Není zde stanovena pojistná částka při dožití, je počítána s kapitálovou hodnotou pojištění, kterou lze ovlivňovat například mimořádnými vklady či výběry. Na konci pojištění je vyplácena aktuální výše kapitálové hodnoty pojištění.

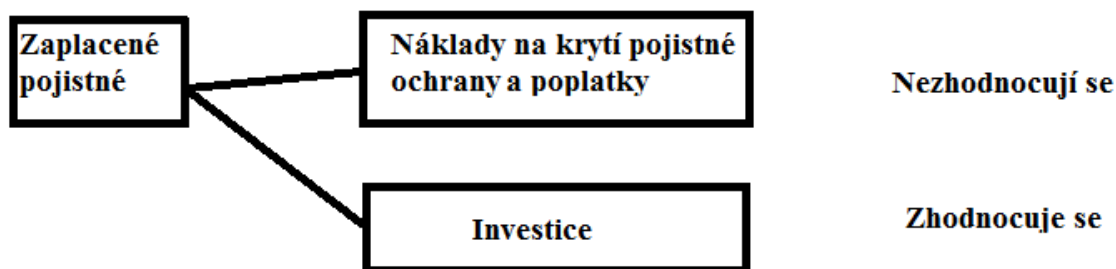
Obrázek 5: Univerzální (flexibilní) životní pojištění

Zdroj: Univerzální (flexibilní) životní pojištění. [online]. 2010 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/Item.aspx?item=Univerz%C3%A1ln%C3%AD+poji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD&typ=HTML>

5.3 Investiční životní pojištění

Životní pojištění zahrnující pojištění pro případ smrti s investováním pojistného do podílových fondů, kde je investiční riziko na straně klienta. Zhodnocení je závislé na zvolené investiční strategii. Klient má možnost výběru z nabídky několika investičních fondů, které se liší předpokládaným zhodnocením a podstupovanou mírou rizika. Pojištěný má možnost kdykoli změnit poměr finančních prostředků mezi pojistnou ochranou a zhodnocením finančních prostředků v závislosti na výši pojistné částky a výši pojistného. A může měnit po dobu trvání pojištění rozložení finančních prostředků mezi vybrané fondy.

Je považován za nejmodernější typ životního pojištění. Na rozdíl od kapitálového životního pojištění zde není žádná garance vyplacení konkrétní částky. Výše pojistného plnění totiž závisí na výnosech z investování rezerv pojistného, přičemž riziko nese pojistník. Zjednodušeně řečeno, klient si sám rozhoduje, kam má pojišťovna rezervy pojistného investovat, ta mu ale negarantuje zhodnocení. U tohoto pojištění se neuvažuje technická úroková míra.

Obrázek 6: Investiční životní pojištění

Zdroj: Investiční ŽP. [online]. 2010 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/Item.aspx?item=Investi%C4%8Dn%C3%AD+%C5%BDP&typ=HTML>

Investiční životní pojištění můžeme rozdělit na několik programů, které pojišťovny nabízí (záleží na nabídce konkrétní pojišťovny):

- *Profilové programy investování* – pro klienty, kteří si nevědí rady s výběrem nejvhodnějšího programu investování nebo nemají zájem, čas sledovat vývoj na finančních trzích. Profilové programy se mezi sebou liší svým rizikem a výnosovým potenciálem. Struktura aktiv se může měnit v závislosti na vývoji finančních trzích.
- *Konzervativní program* – pro klienty preferující jistotu výnosů tvořeny například investičními nástroji s nízkou nebo střední mírou rizika, jako jsou depozita, státní i podnikové dluhopisy apod. Do rizikových finančních nástrojů může být investováno maximálně 10% prostředků.
- *Kombinovaný program* – tvořen z větší části méně nebo středně rizikovými finančními nástroji (např. bankovní vklady, dluhopisy, ...). Horní strop představuje v 40% prostředky rizikovějších aktiv. Tento program představuje vyšší riziko s vyšším potenciálním výnosem.
- *Dynamický program* – nabízí potenciál vysokého zhodnocení při vysokém riziku. Může tvořit až 70% prostředků investovaných do finančních nástrojů rizikové povahy.

Pojištění je vhodné pro klienty, kteří chtějí dlouhodobě a pravidelně zhodnocovat své finanční prostředky. Na straně druhé akceptují míru rizika podle zvoleného investičního programu.

Po uzavření tohoto typu pojištění, pojistitel vede pojištěnému individuální účet tvořený investičními podílovými jednotkami. Výše pojistného plnění v případě dožití je ovlivňována hodnotou podílového účtu k datu pojistné události. Pojišťovna si strhává správní poplatky z podílového účtu. V případě pojištění na smrt se pojistná částka sjednává, plnění zde nezávisí na hodnotě podílových jednotek. Oprávněným osobám je vyplacena pojistná částka pro případ smrti nebo aktuální hodnota podílových jednotek je-li vyšší. U pojištění na dožití klient na konci pojistné doby obdrží aktuální hodnotu svých podílových jednotek. Pro ochranu vložených financí před inflací zahrnují pojišťovny do smluv možnost každoroční indexace pojistné částky a pojistného s ohledem na míru inflace.

5.4 Důchodové pojištění

Důchodové pojištění zahrnuje pojištění na dožití se sjednaného určitého věku s postupnou výplatou pojistné částky. Pojistné plnění se vyplácí ve formě doživotního důchodu, důchodu vypláceného po stanovenou dobu nebo ve formě jednorázového plnění. Není zde kryto riziko smrti. Dá se toto pojištění rozšířit o různá rizika, jako je: riziko úmrtí, invalidity, ..., ale v tomto případě pak mluvíme spíše o pojištění smíšeném. Důchodové pojištění se sjednává hlavně k zajištění si finančních prostředků na důchodový věk. V případě smrti pojištěného v době splatnosti pojištění bude, pokud je sjednáno ve smlouvě, oprávněné osobě vráceno veškeré doposud zaplaceného pojistné.

Vedle základního důchodu je možnost sjednání i tzv. pozůstalostního důchodu a tzv. dočasného důchodu. Pozůstalostní důchod je splatný v případě smrti pojištěné osoby uvedené v pojistné smlouvě. Podmínkou pro výplatu je uplynutí určité doby od uzavření smlouvy. Dočasný důchod se vyplácí pojištěnému v případě jeho plné invalidity, pokud k ní dojde po určité době od uzavření smlouvy před splatností základního důchodu.

5.5 Pojištění věna

Jedná se o pojištění na dožití, které se sjednává na dožití se finančně závislé osoby, dítěte. Pojistné plnění se vyplácí finančně závislé osobě při dovršení plnoletosti, ukončení studií nebo sňatku. Výplata pojistného může být jednorázové nebo jako postupná výplata. Pojištění je doplněno o krytí dalších pojistných rizik. Jedná se hlavně o zabezpečení dítěte v případě smrti rodiče či obou rodičů, zabezpečení v případě invalidity rodiče (rodičů), úrazové pojištění dítěte nebo také invalidita dítěte. V České republice je toto pojištění známé pod pojmem pojištění mládeže.

5.6 Připojištění k životnímu pojištění

Součástí pojistných smluv životního pojištění jsou nejrůznější připojištění, které zvyšují ochranu proti základním rizikům anebo se vztahují na rizika pomíjející základní složku.

Příklady možných připojištění:

- a) připojištění pro případ vážných chorob,
- b) připojištění pro případ trvalé plné invalidity,
- c) připojištění pro případ smrti úrazem,
- d) připojištění pro případ trvalých následků úrazu,
- e) připojištění pro případ tělesného poškození následkem úrazu,
- f) připojištění denních dávek pro případ pracovní neschopnosti,
- g) připojištění denních dávek pro případ pobytu v nemocnici,
- h) připojištění zproštění od placení pojistného pro případ plné pracovní neschopnosti.

5.6.1 Penzijní připojištění (jako doplněk k životnímu pojištění)

Penzijní připojištění je produkt životního pojištění, který je zaměřen na krytí tzv. dožití. Tím představuje shromažďování úspor na stáří. Můžeme ho považovat za spořicí nástroj. Penzijní připojištění představuje výplatu dávek (pojistné plnění) v případě úmrtí nebo invalidity. Je charakterizováno penzijními fondy, což jsou finanční instituce, které od klientů shromažďují příspěvky a investují je na finančních trzích. Poté vyplácejí plnění svým klientům. Penzijní fondy jsou, stejně jako životní pojišťovny, významnými institucionálními investory.

Penzijní fondy mohou fungovat jako:

- penzijní fondy, které jsou založené na zaměstnaneckém principu (fond je zřizován a spravován zaměstnavatelem),
- penzijní fondy, které jsou založené na občanském principu (připojištění funguje nezávisle na zaměstnaneckém poměru účastníka).

Takto rozdělené fondy na území České republiky nenajdeme, ale jinde ve světě ano. Ducháčková uplatňuje dva základní typy penzijního připojištění:

- *Systém s definovanou dávkou* – při stanovení penzijního připojištění je stanovena pevná dávka, kterou bude klient pobírat. Od výše plnění odvozuje poté penzijní fond výši příspěvku, kterou bude klient platit.

- *System s definovaným příspěvkem* – oproti předešlému je stanoven příspěvek, který bude klient platit a z něho následně vyplývá možná výše dávky, kterou bude pobírat.

System s definovaným příspěvkem je jednodušší pro jeho stabilitu v hospodářsky nevyrovnaném prostředí. Z výše individuálního účtu klienta se odvozuje výše plnění, které pojištěný získá po odchodu do důchodu jako doplňkovou penzi. Je zde také možnost si vybrat celou sumu prostředků evidovaných na individuálním účtu jako jednorázovou výplatu při ukončení zaměstnání, což je považováno za výhodu. Výhodou je také daňová zvýhodnění doplňkových důchodových systémů. Při provozování penzijního připojištění lze obecně uplatnit způsoby financování jako je průběžné financování (dávky jsou v daném období vypláceny přímo z vybraných příspěvků v tomto období), fondování (z příspěvků je vytvořen fond a prostředky se zhodnocují na kapitálovém trhu) a systém účetní rezervy (důchodové závazky firmy vůči svým zaměstnancům vedou odděleně v rámci firemního účetnictví). Nejrozšířenějším způsobem financování je fondování.

Činnost penzijních fondů podléhá přísnému státnímu dozoru, který dbá na ochranu účastníků penzijního připojištění. Státní dozor se převážně zaměřuje na zakládání fondů, sledování penzijních plánů a investování penzijních fondů. V některých zemích je zřízen tzv. garanční fond, který by plnil v případě úpadku některého z penzijních fondů. V České republice mohou vykonávat penzijní připojištění jen penzijní fondy formou akciové společnosti. Účastníkem se pak může stát osoba starší 18 let s trvalým pobytem na našem území.

Penzijní připojištění v České republice je možné charakterizovat pomocí významných rysů:

- Penzijní fondy jsou vytvářeny a organizovány na tzv. občanském principu, tzn., že penzijní připojištění je založeno na přímém vztahu (občan-penzijní fond).
- Penzijní připojištění je založeno na systému s definovaným příspěvkem, který má dlouhodobý charakter v případě invalidních penzí.
- Stát reguluje činnost penzijních fondů prostřednictvím právních norem a státního dozoru. Regulace se zaměřuje převážně na udělování povolení k činnosti, na kontrolu činnosti fondů a na investování.
- Stát podporuje penzijní připojištění prostřednictvím státních příspěvků (dotace převáděné na účet klienta a jejichž výše se ovíjí od velikosti příspěvku účastníka), dále prostřednictvím daňového zvýhodnění.

Tabulka 2: Státní příspěvek na penzijní připojištění

Měsíční úložka	Příspěvek od státu do listopadu 2012	Příspěvek od státu od 1. 1. 2013
100 Kč	50 Kč	0 Kč
200 Kč	90 Kč	0 Kč
300 Kč	120 Kč	90 Kč
400 Kč	140 Kč	110 Kč
500 Kč	150 Kč	130 Kč
600 Kč	150 Kč	150 Kč
700 Kč	150 Kč	170 Kč
800 Kč	150 Kč	190 Kč
900 Kč	150 Kč	210 Kč
1000 Kč a více	150 Kč	230 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle Komerční banky

Hranice pro daňové zvýhodnění se posunulo oproti roku 2012, kdy si účastník penzijního připojištění mohl odečíst roční příspěvky zaplacené na toto spoření v rozmezí od 6 do 18 tisíc korun. Prvních šest tisíc korun si klienti nemohli odečíst, protože je stát už jednou „odměnil“ přímým příspěvkem. Se změnou pravidel ve státním příspěvku se změnila i hranice odpočtu a to do intervalu od 12 do 24 tisíc korun. Po změně totiž stát bude „odměňovat“ přímým příspěvkem měsíční úložku až do tisíce korun, což je 12 tisíc korun za rok. Následující tabulka ukazuje, že maximální možný odpočet za jednotlivý měsíc se nezmění, ale možnost jeho využití se posouvá k větším měsíčním úložkám.

Tabulka 3: Daňové zvýhodnění

Měsíční úložka	Možnost odpisu od daňového základu 2012	Možnost odpisu od daňového základu od 1. 1. 2013
100 Kč	0 Kč	0 Kč
200 Kč	0 Kč	0 Kč
300 Kč	0 Kč	0 Kč
400 Kč	0 Kč	0 Kč
500 Kč	0 Kč	0 Kč
600 Kč	100 Kč	0 Kč
700 Kč	200 Kč	0 Kč
800 Kč	300 Kč	0 Kč
900 Kč	400 Kč	0 Kč
1000 Kč	500 Kč	0 Kč
1100 Kč	600 Kč	100 Kč
1200 Kč	700 Kč	200 Kč
1300 Kč	800 Kč	300 Kč
1400 Kč	900 Kč	400 Kč
1500 Kč	1000 Kč	500 Kč
1600 Kč	1000 Kč	600 Kč
1700 Kč	1000 Kč	700 Kč
1800 Kč	1000 Kč	800 Kč
1900 Kč	1000 Kč	900 Kč
2000 Kč a víc	1000 Kč	1000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle Komerční banky

V poslední tabulce je zobrazen maximální příspěvek, který je možný od státu získat ke spoření na penzijní připojištění. Sčítá se přímý státní příspěvek s tím, co lze získat zpět při uplatnění odpočtu od daňového základu. To vše je opět převedeno na měsíce.

Daňové zvýhodnění funguje: například máme-li 15% daňovou sazbu z příjmů (zůstává i pro rok 2013 stejná) pak to znamená, že si výslednou daň z příjmů lze snížit právě o těch 15% z maximálně 12 tisíc korun.

Ve výsledku, nové podmínky jsou a budou výhodnější pro lidi, kteří na důchod budou dobrovolně ukládat více jak 900 korun měsíčně.

Tabulka 4: Změna maximální měsíční výše celkové státní podpory u penzijního připojištění

Měsíční úložka	Maximum od státu nyní	Maximum od státu po změně
100 Kč	50 Kč	0 Kč
200 Kč	90 Kč	0 Kč
300 Kč	120 Kč	90 Kč
400 Kč	140 Kč	110 Kč
500 Kč	150 Kč	130 Kč
600 Kč	165 Kč	150 Kč
700 Kč	180 Kč	170 Kč
800 Kč	195 Kč	190 Kč
900 Kč	210 Kč	210 Kč
1000 Kč	225 Kč	230 Kč
1100 Kč	240 Kč	245 Kč
1200 Kč	255 Kč	260 Kč
1300 Kč	270 Kč	275 Kč
1400 Kč	285 Kč	290 Kč
1500 Kč	300 Kč	305 Kč
1600 Kč	300 Kč	320 Kč
1700 Kč	300 Kč	335 Kč
1800 Kč	300 Kč	350 Kč
1900 Kč	300 Kč	365 Kč
2000 Kč a víc	300 Kč	380 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle Komerční banky

6 KALKULACE ŽIVOTNÍHO POJIŠTĚNÍ

Pojistné je cena za poskytovanou pojistnou ochranu či úplata za přenesení negativních finančních důsledků nahodilosti z jednotlivých subjektů na pojistitele. Kvantifikace pojistného by měla vycházet z velikosti rizika a z nákladů pojistitele, které vynaloží v souvislosti s pojištěním. Podle Ducháčkové by velikost pojistného mělo odpovídat následujícím požadavkům významným z hlediska provozování pojištění:

- mělo by pokrýt budoucí náklady na pojistná plnění v souvislosti s realizací příslušného rizika,
- mělo by umožnit vytvořit příslušné pojistně technické rezervy,
- mělo by umožnit pokrýt provozní a správní náklady pojišťovny spojené s provozem daného pojistného produktu,
- mělo by umožnit vytvořit přiměřenou velikost zisku pojišťovny v rámci provozu příslušného pojistného produktu,
- mělo by reagovat přiměřeným způsobem na obecné ekonomické podmínky,
- mělo by reagovat na situaci na pojistném trhu, tedy konkurenci na trhu příslušného pojistného produktu.

Pojistné klasifikujeme jako:

- jednorázové – placeno při sjednání pojistné smlouvy,
- běžné – placeno v pravidelných splátkách vždy na začátku pravidelných pojistných období.

V praxi se životní pojištění platí jen ojediněle jednorázově. Pro pojistníka je výhodnější platit v pravidelných stejně vysokých splátkách. V běžném pojištění si chce pojistník zajistit pravidelnými splátkami pojistného jednorázovou jednotkovou částku nebo jednotkovou výplatu důchodu.

Při kalkulaci pojistného je nutné znát:

- *Obsah příslušného druhu pojištění*, která rizika jsou kryta a jaká je pravděpodobnost realizace příslušných rizik.
- *Konstrukci příslušného druhu pojištění*, jakých forem pojištění je využito (základních, doplňkových) a jaký se uplatňuje rozsah individualizace pojistného.
- *Technické podklady pro výpočet pojistného*, výši plnění v případě pojistné události, technické úrokové míry, vztah k tvorbě rezerv pojistitele, škodní tabulky, způsob zahrnutí a výše správních nákladů pojišťovny, velikost kalkulovaného zisku, ...

Složitost kalkulace pojistného závisí na rozsahu individualizace pojistného. Čím více se přihlíží k individuálním podmínkám pojistníka a podmínkám rizikovosti, tím se stává kalkulace pojistného složitější a jsou spojeny s vyššími správními náklady.

6.1 Tarif pojistného

Brutto pojistné (BP) se skládá ze složek:

- Kalkulované správní náklady – KSN
- Netto pojistné – NP
 - Rezervotvorná složka
 - Riziková složka

6.1.1 Netto pojistné

Ryzí pojistné je část tarifu pojistného, která je určena k pokrytí závazků pojišťovny na pojistná plnění včetně tvorby rezerv. Je rozhodující složkou tarifu pojistného odrážející velikost rizika. Při stanovení výše netto pojistného pojišťovny vychází ze statistických údajů. Je třeba také uvažovat i předpokládané změny, které mohou rozsah škod, a tím i velikost pojistného plnění ovlivnit. Rozsahy škod závislé na určitých parametrech jsou zaznamenány ve škodních tabulkách, což jsou fiktivní soubory. Příkladem jsou například úmrtnostní tabulky.

Složitost stanovení netto pojistného závisí na míře individualizace pojistného. Je možné vycházet z pojetí

- **jednotného netto pojistného** – v praxi se uplatňuje jen okrajově u jednodušších produktů. Pokud by se využilo, netto pojistné by se vypočítalo podle vztahu:

$$\text{netto pojistné} = \frac{\text{celkové očekávané pojistné plnění}}{\text{počet pojistek}}$$

(2)

- **diferencovaného netto pojistného** – využíváno častěji k určení netto pojistného podle určitých faktorů, tzv. tarifních proměnných (stáří, povolání pojištěného, ...), které jsou důležité z hlediska produktu. Z nich se dále vytváří tzv. tarifní třídy, které sdružují pojistné smlouvy s přibližně stejným pojištěným rizikem.
- **individualizovaného netto pojistného (pojistného na míru)** – počítá se pro každého jednotlivého pojištěného, a proto je spojeno s vyššími správními náklady.

Smlouvy životního pojištění jsou dlouhodobějšího trvání, proto je velmi důležité zahrnout při výpočtu netto pojistného faktor času. Proto je součástí výpočtů TÚM prostřednictvím úrokového počtu, konkrétněji úrokového faktoru - úročitele a diskontního faktoru – odúročitele.

$$u = (1 + i)^n \quad (3)$$

kde: u.....úrokovací faktor

i.....úroková míra

n.....doba úrokování v letech

$$v^n = \frac{1}{(1+i)^n} \quad (4)$$

kde: v.....diskontní faktor

Pokud se úročí vždy na konci roku, je počáteční hodnota úročená NP (jednorázově zaplacené pojistné), která má na konci n-tého úrokovacího období hodnotu pojistné částky rovnu

$$NP = v^n PČ = \frac{1}{(1+i)^n} PČ \quad (5)$$

kde: NP.....netto pojistné jednorázově zaplacené

PČ.....pojistná částka sjednaná ve smlouvě

n.....doba úrokování v letech

Riziková složka je část netto pojistného, kde se hodnota pravděpodobnosti pojistné události po dobu trvání pojištění výrazně nemění. Z této složky není tvořena dlouhodobá rezerva. Je spotřebovávána v průběhu pojistného období.

Rezervotvorná složka je část netto pojistného, kde hodnota pravděpodobnosti pojistné události v průběhu času roste. Podstatná část se ukládá do rezervy.

6.1.2 Správní náklady

Kalkulované správní náklady jsou náklady spojené se správou pojistných smluv a provozem pojišťovny. V rámci nákladů se rozlišují jednotlivé složky:

- Pořizovací náklady – na sjednání pojistné smlouvy, lékařskou prohlídku, ověření rizika, atd. Náklady se stanoví jako α násobek pojistné částky nebo ročního důchodu.
- Náklady na správu pojistných smluv (koeficient β) – jejich evidence, náklady spojené s inkasem pojistného.
- Náklady na likvidaci pojistných plnění – ohodnocení vzniklých škod v souvislosti s pojistnými událostmi, výpočet velikosti pojistného plnění.
- Inkasní náklady – spojené s inkasem pojistného, které se týkají jen produktů s běžným pojistným. Tyto náklady se určují jako γ násobek z ročního brutto pojistného.
- Správní režie,
- Stornovací náklady,
- Finanční náklady,
- Ostatní náklady.

Správní náklady do pojistného se vypočítávají tzv. diferencovanou správní přírážkou. Rozlišení závisí na výši počátečních jednorázových nákladů spojených s pojistnou smlouvou, na výši běžných nákladů na správu pojistné smlouvy a na způsobu placení pojistného.

7 VYBRANÉ KOMERČNÍ POJIŠŤOVNY A JEJICH PRODUKTY

V této kapitole si zvolíme pojišťovny, se kterými budeme operovat a z jejichž nabídky vybereme vždy jeden produkt životního pojištění. Produkty následně namodelujeme pro každého klienta zvlášť a v neposlední řadě je porovnáme s ostatními produkty pro konkrétního klienta. Dále budeme produkty životního pojištění porovnávat z hlediska ceny a tím dojdeme k závěru, jaký bude nejvhodnější produkt pro našeho klienta. Musíme se také zaměřit na měnící se parametry pojištění pro různé skupiny obyvatel, které mají různé priority.

Vybrané pojišťovny a jejich produkty:

- **Kooperativa** byla založena v roce 1991 jako první komerční pojišťovna na území bývalého Československa. Kooperativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group je druhou největší pojišťovnou na tuzemském trhu. Podíl na celkovém předepsaném pojistném v České republice je 20,5%. Kooperativa je univerzální pojišťovnou nabízející plný sortiment služeb a všechny druhy pojištění jak pro občany, tak pro klienty z řad drobných podnikatelů až po velké korporace. Kooperativa je také součástí koncernu Vienna Insurance Group (VIG).

Vybraným produktem je **Perspektiva**, moderní, vysoce variabilní produkt nabízející ideální kombinaci vysokého zhodnocení vložených investic a nadstandartní pojistné ochrany pro celou rodinu. Mezi hlavní výhody řadíme:

- pojištění celé rodiny na jedné pojistné smlouvě,
 - přizpůsobení pojistné ochrany konkrétní životní situaci - smlouva na celý život,
 - prémie za bezeškový průběh na konci pojištění a bonus k pojištění zdarma,
 - pojistná ochrana již od následujícího dne po sjednání pojištění,
 - možnost čerpání finančních prostředků během trvání pojištění,
 - možnost snížení daňového základu až o 12 000 Kč ročně.
- **Allianz pojišťovna** vstoupila na trh v roce 1993 a vypracovala se mezi tři největší české pojišťovny. Začínala s nabídkou životního pojištění, pojištěním majetku občanů, od roku 1995 nabízí také havarijní pojištění. V roce 1999 se stala jednou ze 12 pojišťoven, které začaly nabízet povinné ručení. Dnes svou šíří produktů uspokojí jak privátní, tak firemní zákazníky.

Zde jsme vybrali produkt **Životní pojištění PRO život**, což je nový typ rizikového životního pojištění s volitelnou investiční složkou, které nabízí pojistné krytí celé řady rizik pro jednotlivce i celé rodiny, v nejrůznějších životních situacích s možností investování. V průběhu trvání pojištění je smlouvu možné přizpůsobovat měnícím se životním situacím.

- **Generali Pojišťovna a.s.** je komplexním pojišťovacím ústavem. Patří mezi největší pojišťovny na světě a je největším evropským životním pojistitelem. Je předním správcem finančních aktiv, jejichž hodnota přesahuje 460 miliard Euro. Individuální přístup, kvalitní pojistné produkty životního i neživotního pojištění připravené na základě potřeb klientů a špičkový servis jsou pro pojišťovnu Generali samozřejmostí.

Zvoleným produktem je **Investiční pojištění „GENIO“**, moderní investiční pojištění určeno především pro klienty, kteří si chtějí ponechat roli aktivního investora a zároveň zajistit svoji rodinu proti životním rizikům. Pojištění lze sjednat od 0 – 70 let.

Výhody pojištění:

- 5% bonus z hodnoty investice na konci pojištění,
 - individuální nastavení pojistné doby doplňků = více peněz při dožití,
 - nejjednodušší uzavření smlouvy,
 - transparentní tabulky plnění,
 - flexibilní provádění změn nad smlouvami ZDARMA,
 - pojištění pro seniory i na úrazová rizika až do věku 75 let,
 - speciální rizika pro pojištění motoristů,
 - ZDARMA – navýšení denních dávek o 100 % v úrazovém pojištění při hospitalizaci po úraze.
- **ING** získala v roce 1991 jako první zahraniční společnost licenci k uzavírání pojistných smluv. ING se specializuje na životní pojištění a dnes se řadí ke špičce mezi poskytovateli tohoto produktu na českém trhu. Pro potřeby svých klientů ING Pojišťovna vyvinula široké portfolio produktů životního pojištění. Všechny jsou konstruovány tak, aby mohla být konkrétní pojistná smlouva přizpůsobena konkrétní situaci klienta nejen v okamžiku uzavření, ale také v průběhu trvání pojištění.

Vybraný produkt **Smart** nabízí komplexní výhody ve formě optimální pojistné ochrany a možnosti vytvořit si finanční rezervu. Tento pojistný produkt je mimořádně flexibilní a maximálně se tak přizpůsobí vašim aktuálním životním potřebám. Je určen pro mladé lidi, kteří chtějí zabezpečit sebe a své blízké. Je zde možnost připojistit v rámci jedné smlouvy další dospělou osobu a až 10 dětí. Další výhodou je zhodnocení vložených prostředků do životního pojištění SMART pomocí široké nabídky investičních strategií (od bezpečného garantovaného fondu až po velmi dynamické). Klient si může vybrat ze široké nabídky připojištění. Pokud dojde ke ztrátě zaměstnání či pracovní neschopnosti, je zproštěn od placení pojistného.

Následující modelové příklady znázorňují představy klienta. Co požaduje od životního pojištění vůči zvoleným parametrům. Cílem je také objasnit parametry životního pojištění, které jsou v přiměřené výši pojišťovny zveřejňovány, avšak mohou být důležitými aspekty v rozhodování.

Modelové příklady jsou namodelovány pro mladého člověka, člověka ve středním věku a pro staršího člověka, který má pár let před důchodem. Cílem je ukázat, jak se mění výše pojistného plnění v závislosti na stoupajícím věku a příjmu klienta.

➤ **Modelový příklad č. 1**

Žena ve věku 21 let (riziková skupina 1) se chce pojistit pro případ smrti na 1 000 000 Kč a zároveň si chce spořit do svých 60 let. Klient se rozhodl pro životní pojištění s možností investování. Podmínky, které musíme zohlednit:

- ✓ maximální částka, kterou může vkládat každý měsíc je 2000 Kč,
- ✓ pojistná částka na 1 000 000 Kč pro případ smrti

➤ **Modelový příklad č. 2**

Muž ve věku 55 let (riziková skupina 1) chce spořit své 8leté vnučce, aby měla na studia na vysoké škole. Obává se však toho, že by mohl umřít. Rozhodl se tedy pro životní pojištění pro případ smrti na 100 000 Kč a zároveň si chce spořit do svých 65 let. Podmínky, které musíme zohlednit:

- ✓ maximální částka, kterou může vkládat každý měsíc je 600 Kč,
- ✓ pojistná částka 100 000 Kč pro případ smrti,
- ✓ kombinace spoření a pojištění by měla splňovat, že vnučka ve svých 18-ti letech dostane více jak 500 000 Kč.

➤ Modelový příklad č. 3

Muž ve věku 38 let (riziková skupina 1) si chce spořit na své stáří, aby si i po svém aktivním věku udržel svůj životní styl, na který je doposud zvyklý. Protože muž je podnikatel, chtěl by si spořit do svých 68 let.

Podmínky, které musíme zohlednit:

- ✓ maximální částka, kterou může vkládat každý měsíc je 3 500 Kč,
- ✓ na konci pojištění by rád dostal víc, jak 2 000 000 Kč.

Pro lepší orientaci si zvolené parametry klientů přepíšeme do tabulky.

Tabulka 5: Přehled modelových příkladů

Pohlaví	Věk	Pojistné/měsíc	Pojistná doba	Pojistné plnění
žena	21	2 000	39	1 000 000
muž	55	600	10	100 000
muž	38	3 500	30	2 000 000

Zdroj: vlastní zpracování

Po stanovení modelových příkladů si porovnáme základní charakteristiky výše popsaných produktů životního pojištění pro přehledné a jednoduché porovnání informací, jako jsou například: hranice vstupního věku, pojistná doba, pojistné, maximální výše pojistné částky, pojistné plnění při úmrtí.

Tabulka 6: Porovnání životního pojištění u vybraných pojišťoven

PRODUKTY	POJIŠŤOVNY			
	Allianz	Generali	ING	Kooperativa
Vstupní věk	18-75 let	0-70 let	15-75 let	18-70 let
Min. doba trvání pojištění	5 let	5 let	5 let	5 let
Min. pojistné/měsíc	500 Kč	300 Kč	400 Kč	400 Kč
Min. pojistná částka pro případ úmrtí	neuveдено	2 000 Kč	10 000 Kč	10 000 Kč
Pojistné plnění při úmrtí	pojistná částka + aktuální hodnota investic			
Odkupné	2 roky	2 roky	2 roky	2 roky

Zdroj: vlastní zpracování dle sazebníků příslušných pojištění

Na první pohled je možné vidět určité rozdíly mezi **vstupním věkem**. Největší rozdíl oproti ostatním je u pojišťovny Generali, kde je možné pojistit se už od narození. U pojišťovny ING si potencionální klient může uzavřít pojištění při dosažení 15 let, u Allianz a Kooperativy je to až v dovršení plnoletosti. Co se týče horní hranice vstupního věku, v 70 letech klienta pojistí Generali a Kooperativa. V 75 letech má klient možnost uzavřít pojistku u Allianz či ING.

Podle mého názoru pojišťovny umožňují i starším lidem se pojistit a chránit se tak před možnými riziky. Tedy ty produkty, které jsem vybrala, nejsou v žádném případě diskriminující pro klientelu.

Minimální doba trvání pojištění je u všech vybraných pojišťoven stejná. Znamená to tedy, že klient uzavírá smlouvu s pojistitelem minimálně na 5 let.

Co se týče **minimálního pojistného za měsíc**, je ve své podstatě podobné či stejné. Nejméně zatěžující pojistné 300 Kč nabízí pojišťovna Generali u svého produktu Genio. Jinak ING a Kooperativa nabízí shodné pojistné a nejnáročnější je rizikové životní pojištění od Allianz. Měsíční pojistné nesmí klesnout pod 500 Kč.

Stejně omezení platí také pro **minimální pojistnou částku pro případ úmrtí**. Kde největší variabilitu nabízí rizikové životní pojištění Pro život od Allianz, kde limit pro minimální pojistnou částku pro případ úmrtí není stanoven. Na druhém místě v minimální stanovené pojistné částce je produkt Genio, kde částka činí pouze 2000 Kč. Produkty Smart a Perspektiva mají shodně stanoven minimální limit ve výši 10 000 Kč.

V případě vzniku pojistné události, **pojistné plnění** je u všech vybraných produktů shodné, tedy se vyplácí pojistná částka a aktuální hodnota investic. V tomto případě klient má jistotu, že mu bude vyplacena alespoň minimální částka, která se s postupem času navyšuje o peněžní jednotky.

Odkupné se u všech produktů shoduje. Klient má možnost po 2 letech trvání pojištění.

Pozitivem produktu **Genio** od Generali je vstupní věk, který je pouze hraničen ze shora, tudíž je zde možnost pojištění novorozence, ale na druhou stranu je produkt určen také pro seniory, kteří chtějí ochranu před případnými riziky. Nabízí se také nejnížší možné pojistné, které činí 300 Kč. Klient má možnost zdarma měnit své požadavky uvedené ve smlouvě. Zdarma je také navýšení denních dávek při hospitalizaci po úraze. U produktu **Pro život** od Allianz je plusem nestanovena minimální pojistná částka, což umožňuje nastavení zabezpečení na míru pro potenciálního klienta. Pojištěný má možnost investování a v průběhu pojištění lze měnit své požadavky. Pozitivem pro **Perspektivu** od Kooperativy je pojištění celé rodiny na jednu smlouvu a možnost čerpání finančních prostředků během trvání pojištění. Produkt **Smart** od ING umožňuje pojištění až 10 dětí na jednu pojistnou smlouvu. Tento produkt je určen hlavně pro mladé lidi.

Zápornou stránkou produktu **Pro život** od Allianz je stanovení minimálního měsíčního pojistného, které činí 500 Kč, což pro některé méně bonitní, starší klienty je nepřijatelné.

Mínusem pro produkt **Genio** od Generali je nutnost pojištění se na minimálně 2 000 Kč pro případ smrti, což u produktu, který je vhodný i pro seniory, je podle mého názoru nepřiměřené.

V následující analýze modelových příkladů nebudeme brát v úvahu vliv inflace. Všechny produkty budou namodelovány z 5 % zhodnocením po celou dobu trvání pojištění, resp. investice. Zaměříme se především na výši pojistného za pojistnou ochranu a na vývoj hodnoty odkupného v průběhu trvání životního pojištění. Budeme se také snažit dodržet podmínky, které si potencionální klient stanovil. Cílem bude zvolit pro zájemce o pojištění nejlevnější a nejvíce výnosný produkt, přičemž vezmeme v úvahu výše zmíněné klady a zápory vybraných produktů. Na závěr vyřadíme ty produkty životního pojištění, které neodpovídají představám klienta.

7.1 Modelový příklad č. 1

Pro připomenutí, jedná se o ženu ve věku 21 let, která se chce pojistit pro případ smrti na 1 000 000 Kč a zároveň si chce spořit do svých 60 let. Klientka se rozhodla pro životní pojištění s možností investování. Každý měsíc bude vkládat 2 000 Kč. Následující tabulka zobrazuje nabízené možnosti u vybraných pojišťoven.

Tabulka 7: Porovnání vybraných produktů životního pojištění u vybraných pojišťoven pro modelový příklad č. 1

PRODUKT	PP pro případ úmrtí	PP pro případ dožití
Allianz - Pro život	1 000 000 Kč + (dopravní nehoda 0,5mil) + PJ	2 428 338 Kč
Generali - Genio	1 000 000 Kč + PJ	2 413 611 Kč
ING - Smart	1 000 000 Kč + PJ	2 348 104 Kč
Kooperativa - Perspektiva	1 000 000 Kč + PJ	2 362 479 Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě výpočtů životního pojištění

Jak je patrné, že 21 letá žena může uzavřít pojistku u kterékoliv pojišťovny. Jako nejvýhodnější se jeví produkt Pro život od Allianz, kde má v případě smrti stanovenou částku na 1 000 000 Kč včetně peněžních jednotek. To znamená, že pokud zemře, například ve svých 54 letech, její pozůstalí dostanou 1 milion Kč + naspořené peníze nad limit milion korun. Také v případě dožití dostane nejvyšší pojistné plnění, avšak jak vidíme, konečné částky jsou dosti podobné.

7.2 Modelový příklad č. 2

V druhém modelovém příkladu se jedná o muže ve věku 55 let, který chce spořit své 8leté vnučce. Má však obavy, že by mohl zemřít, a proto se rozhodl uzavřít životní pojištění pro případ smrti na 100 000 Kč a zároveň by chtěl spořit do svých 65 let. Každý měsíc je schopen vkládat maximálně 600 Kč na pojištění.

Tabulka 8: Porovnání vybraných produktů životního pojištění u vybraných pojišťoven pro modelový příklad č. 2

PRODUKT	PP pro případ úmrtí	PP pro případ dožití
Allianz - Pro život	100 000 Kč (při dopravní nehodě ještě 0,5mil.)	66 066 Kč
Generali - Genio	100 000 Kč (hodnota investice nepřesáhne PJ)	62 431 Kč
ING - Smart	100 000 Kč	67 742 Kč
Kooperativa - Perspektiva	100 000 Kč	57 750 Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě výpočtů životního pojištění

Z tabulky je patrné, že 55 letý muž splní jen jeden ze svých stanovených cílů. A to ten, pokud zemře v průběhu pojištění, bude vnučce vyplacena částka na smrt, která nebude o žádné peněžní jednotky navýšena. Pro muže v pokročilém věku je stanovení takového to spoření problematičtější s ohledem na relativně nízký měsíční příjem. Proto v případě dožití dostane menší naspořenou částku, kterou by si přál pro svoji vnučku. Po 10 letech pojištění by dostal nejvíce u vybrané pojišťovny ING s produktem Smart. O něco méně by pak dostal u Allianz, Pro život.

7.3 Modelový příklad č. 3

Modelový příklad pojednává o muži ve středním věku, který si chce uzavřít životní pojištění, aby se „měl dobře ve stáří“. Chtěl by si spořit do svých 68 let, tedy 30 let a rád by na konci pojištění dostal víc, jak 2 000 000 Kč. Maximální jeho pojistné činí 3 500 Kč.

Tabulka 9: Porovnání vybraných produktů životního pojištění u vybraných pojišťoven pro modelový příklad č. 3

PRODUKT	PP pro případ úmrtí	PP pro případ dožití
Allianz - Pro život	10 000 Kč (při dopravní nehodě ještě 0,5mil) + PJ	2 511 664 Kč
Generali - Genio	2 000 Kč + PJ	2 527 497 Kč
ING - Smart	10 000 Kč + PJ	2 445 485 Kč
Kooperativa - Perspektiva	10 000 Kč +PJ	2 471 602 Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě výpočtů životního pojištění

Pro našeho modelového klienta podnikatele se jeví jako nejvýhodnější produkt Genio od pojišťovny Generali, kde by na konci pojištění dostal 2 527 497 Kč. Je zde jediné negativum, pokud by muž zemřel, pozůstalí by dostali pojistné plnění pouhých 2 000 Kč navýšených o peněžní jednotky. Muž se v podstatě může rozhodnout pro jakýkoliv produkt, protože konečné částky nejsou diametrálně rozdílné.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo porovnat na základě mnou stanovených modelových příkladů vhodnost životního pojištění pro různé skupiny obyvatel a následně navrhnout nejvýhodnější produkt pro určitého klienta.

V teoretické části diplomové práci jsem popsala postupný vývoj životního pojištění od jeho vzniku na našem území s následujícím vývojem do dnešní doby. Dále jsem se přiblížila základní pojmy týkající se životního pojištění.

Nezapomněla jsem se zmínit o možnosti daňového zvýhodnění odpočtu životního pojištění a to až ve výši 12 000 Kč za rok. U zaměstnavatele, pokud přispívá svým zaměstnancům, činí odpočet 24 000 Kč. Tuto částku lze rozdělit mezi životní pojištění a penzijní připojištění. Snažila jsem se také uvést všechny druhy rizik týkající se právě životního pojištění. Charakterizovala jsem i právní předpisy, kterými se poskytovatelé pojištění musí řídit a se kterými jsem i já pracovala. Uvedla jsem druhy životního pojištění, které jsem konkrétněji specifikovala pro lepší představu. Pro úplnost jsem věnovala pozornost kalkulaci pojistného, které je nedílnou součástí tohoto pojištění.

V praktické části jsem představila pojišťovny, které jsem zvolila pro diplomovou práci a z vybraných poskytovatelů jsem zvolila produkty, s kterými jsem následně pracovala. Nejprve jsem každý jednotlivý produkt charakterizovala a uvedla jsem v souhrnné tabulce základní parametry. U jednotlivých pojišťoven jsem pak následně vytvořila fiktivní pojistnou smlouvu, podle interních, dostupných informací vybraných pojišťoven. Výsledkem pro mě bylo zjištění naspořené částky pro mé „namodelované klienty“.

Na základě vybraných případů jsem dospěla k závěru, že životní pojištění je nezbytnou součástí našeho každodenního života a věřím, že každý občan naší společnosti využije tohoto pojištění a životní pojištění si uzavře.

POUŽITÁ LITERATURA

Knižní publikace

- [1] BÖHM, Arnošt a Karina MUŽÁKOVÁ. *Pojišťovnictví a regulace finančních trhů: teória a prax = Pojišťovnictví : teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Professional publishing, 2010, 184 s. ISBN 978-807-4310-355.
- [2] CIPRA, Tomáš, Jaroslava ŠULCOVÁ a Jan HORA. *Pojistná matematika: teorie a praxe*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, c2006, 411 s. Praktická příručka. ISBN 80-869-2911-6.
- [3] ČEJKOVÁ, Viktória. *Pojistný trh*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2002, 119 s. ISBN 8024701375.
- [4] DAŇHEL, Jaroslav. *Pojistná teorie: teória a prax = Pojišťovnictví : teorie a praxe*. 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2006, 338 s. ISBN 80-869-4600-2.
- [5] DUCHÁČKOVÁ, Eva a Jaroslav DAŇHEL. *Pojistné trhy: změny v postavení pojišťovnictví v globální éře*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2012, 252 s. ISBN 978-80-7431-078-2.
- [6] DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2005, 178 s. ISBN 80-861-1992-0.
- [7] HRADEC, Milan a Jana ZÁRYBNICKÁ. *Vybrané statě z pojišťovnictví: teória a prax = Pojišťovnictví : teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2003, 115 s. ISBN 80-867-5409-X.
- [8] KAHOUN, Vilém, Vladimír VURM a Božena KUČEROVÁ. *Vybrané kapitoly z pojišťovnictví: teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Triton, 2008, 87 s. Praktická příručka. ISBN 978-807-3871-307.
- [9] KOHOUT, Pavel. *Peníze, výnosy a rizika: příručka investiční strategie*. 2. rozš. vyd. Praha: Ekopress, 2002, 214 s. ISBN 80-861-1948-3.
- [10] MAJTÁNOVÁ, Anna, Jaroslav DAŇHEL, Eva DUCHÁČKOVÁ a Eva KAFKOVÁ. *Poistovnictvo: teória a praxe = Pojišťovnictví : teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Ekopress, c2006, 288 s. ISBN 80-86929-19-1.
- [11] MARVAN, Miroslav. ČESKÁ POJIŠŤOVNA. *Dějiny pojišťovnictví v Československu. 1. díl: Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. Praha: Novinář, 1989.
- [12] MEL'NIKOV, A. *Risk analysis in finance and insurance*. Boca Raton, Fla.: Chapman, c2004, 253 p. ISBN 15-848-8429-0.
- [13] SEKERKA, B., STARÁ, D.: Kvantitativní aspekty v důchodovém pojištění ve Sborník z 13. mezinárodní vědecké konference Lidský kapitál a investice do vzdělání Praha, 23.-24. září 2010, GA ČR 402/09/0086Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2010, ISBN 978-80-7408-043-2

- [14] ŠÍDLLO, Dušan, Jaroslava ŠULCOVÁ a Jan HORA. *Život jako riziko, aneb, Zásady pojišťování životních rizik: teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: D. Šídlo, 2010, 139 s. Praktická příručka. ISBN 978-80-904345-1-6.
- [15] ZUZAŇÁK, Aleš, Jaroslava ŠULCOVÁ a Jan HORA. *Příručka pro zprostředkovatele pojištění: změny v postavení pojišťovnictví v globální éře*. 2. vyd. Praha: Linde, 2011, 239 s. Praktická příručka. ISBN 978-807-2018-383.

Internetové zdroje

- [16] Česká asociace pojišťoven. [online]. 2010 [cit. 2013-02-06]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/Folder.aspx?folder=Lists%2fMenu%2fO+n%C3%A1s>
- [17] Investiční životní pojištění. [online]. [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <https://www.ingpojistovna.cz/pojisteni/investicni-pojisteni/>
- [18] Ministerstvo financí ČR, [online], [cit. Pojišťovnictví – Platná legislativa, 2012-11-21], Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/pojistovnictvi_cr.html
- [19] Pojistné produkty. [online]. [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/ProduktyPojistoven.aspx>
- [20] Pojištění osob. [online]. [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.allianz.cz/obcane/produkty/pojisteni-osob/>
- [21] Pojišťovna České spořitelny.cz: Daňové odpočty [online]. 2012 [cit. 2012-12-18]. Dostupné z: <http://www.pojistovnacs.cz/zivotni-pojisteni/danove-odpocety/>
- [22] Životní pojištění aneb jak je to v Evropě a u nás?. *Finance.cz* [online]. 2004 [cit. 2012-11-22]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/37644-zivotni-pojisteni-aneb-jak-je-to-v-evrope-a-u-nas-/?MailcenDivLogin=1>
- [23] Životní pojištění. [online]. [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.generali.cz/pojisteni-osob/zivotni-pojisteni>
- [24] Životní pojištění. [online]. [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.generali.cz/pojisteni-osob/zivotni-pojisteni>
- [25] Životní pojištění. [online]. [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: <http://www.koop.cz/nase-produkty/pojisteni-os>